

בעזה"ש"ת

שיעור בספה"ק אור המאיר

מפי הגה"ח
רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

• פר' דברים - מגילת איכה •

ח"א - "ואנכי הסתר אסתיר" - זכירת ה'אנכי' ועבודתו יתברך דווקא בתוך ההסתה

ח"ב - ביאור ע"ד העבודה בענין תפילת אבות תקנום וביאורי פסוקים ממגילת איכה

הפצת תורה ויראה שבגליון זה
לעילוי נשמות מרת זהבה ע"ה בת ר' חיים משה
ז"ל בדיקמן
נלב"ע כ' מנחם אב תשפ"ג

תחזיקה עינינו בשופך לציון ברחמים
הפצת גליון תורה זה
לגאולת הכלל והפרט
לאוקמא שכינתא מעפרא
מותוך רחמים מגולים

שיעורים אלו בספה"ק 'אור המאיר' על פרשת השבוע נמסרים מידי מוצש"ק בישיבה גדולה פני מנחם י-ם עיה"ק, ונערכים מידי ע"מ להוציאם לאור עולם לקראת ש"ק [בשל המהירות הנדרשת ייתכנו שגיאות כתיב /או בהשגת הכוונה אל נכון, ואיתנו תלון משוגותינו ואי"ה חזון למועד ייערכו הדברים כדת וכדין]

חכם לב ייקח מצוות

בקריאה של חיבה נקרא לנהנים עצה ותושיה, ליתן יד ושותפות בהוצאות מלאכת העריכה הכתיבה וההפצה של שיעורים נכבדים אלו למען תרבה הדעת עדי יקויים אימתי קאתי מר לכשיפוצו מעיינותיך חוצה לפרטים ולהקדשה בגליון השבועי ניתן לפנות למייל המוערכת tam522511@gmail.com או בפקס - 077-3181588 או להשאיר הודעה בקו דברי אמת ואמונה בשלוחה 10

לקבלת האיימיל השבועי בדוא"ל

עם כלל השיעורים שנמסרים מדי שבוע: שיחות לפרשת שבוע | סדרות השיעורים | שיעורי הכנה לקראת מועדים | גליונות השבוע בספה"ק: תורת המגיד, פרי הארץ, אור המאיר ולכל שאלה / הערה על השיעורים ולענייני הפצה ו/או לשאלות נוספות אל מו' הגה"ח רא"מ אלתר שליט"א בחסידות ודרכי העבודה, ניתן לשלוח לכתובת המוערכת מכון 'תורת א"ם' tam522511@gmail.com או בפקס - 077-3181588

וכן ניתן להשיג את הספרים:

שיעורים בספה"ק פרי הארץ | אמצא מקום לה' - שערים לפנימיות התפילה | מלכות הוי"ה | ושאר ספרים אצל המכון בפרטים הנ"ל

ניתן לשמוע את השיעורים השבועיים גם בקו דברי אמת ואמונה בשלוחה 3

ארץ ישראל - 5265 * (או 02-5011430)

ארה"ב 518-329-9186

אירופה 44-3303-9004-84

בשלוחה ייעודית זו מופיעים גם שאר שיעורי הרב שליט"א בספרי:

תורת המגיד | פרי הארץ | תומר דבורה | תניא - שער היחוד והאמונה | דעת תבונות | שפת אמת | דרך ה', ושיעורים נוספים למועדים, ובמגוון נושאים וענייני השעה

תוכן הענינים

- ג "ואנכי הסתר אסתיר" זכירת ה'אנכי' ועבודתו יתברך דווקא בתוך ההסתר..... ג
- ג ריב מלחמת היצר הוא, האם להשרות שכינה בקרבנו או לא להשרות..... ג
- ד כשיהודי שוכח את מטרתו וסיבת היותו בעולם, זה עצמו מעשה החורבן..... ד
- ה עבודת היהודי צריכה להיות הכנסת נקודת הדעת בתוך החיים המעשיים..... ה
- ו בכל דבר הקורה בעולם יש עבודת ה'..... ו
- ו טעות הנרפים מעבודת ה'..... ו
- ז דווקא בעת ובמקום הקושי יש למצוא את עבודת ה' הנדרשת..... ז
- ח מוסר השכל מקושי המסעות של בני ישראל במדבר..... ח
- ט על האדם למצוא תמיד את נקודת העבודה שה' רוצה ממנו דווקא בעת הזו..... ט
- י כאשר אין קרבנות, זהו הזמן לעבודה בתורה..... י
- יא בנין השכינה זה לגלות את כבוד ה', וזה נמצא בכל מקום ובכל מצב וזמן..... יא
- יב בנין בית המקדש שייך בכל הזמנים והמצבים..... יב
- יד כלל ישראל הם איברי השכינה ועל כל אדם לבנות את חלקו בבנין השכינה..... יד
- טו בהעדר המקדש עבודתנו אמורה להיות בנין קומת השכינה..... טו
- טו "בכל דרכיך דעהו" משמעו שאני זוכר מרבנו של עולם בכל מה שאני עושה..... טו
- טז העבודה שלנו צריכה להיות שנעשה את מה שאנו יכולים לעשות במצבנו..... טז
- הדבר היחיד היכול להיות מוגדר כ'זאת' הוא השכינה, והיחיד שיכול להיות מוגדר.....
- יז 'ועתה' הוא התשובה..... יז
- יז בכל מקום שאדם שב בתשובה, הוא מתחבר לריבונו של עולם..... יז
- יח לבנין השכינה אין די במעשים, אלא יש צורך בנשמה..... יח
- יט תכלית הלימוד היא, למצוא את בורא העולם בתורה..... יט
- כ אדם האומר דברי מוסר למטרת קבלת ממון וכבוד, זהו ההיפך מגילוי כבוד ה'..... כ
- כ כוונת ה' בהורדת התורה למטה להשיב נפש למקומה הראשון..... כ
- כא אדם הנטוע בקרקע הוויית העולם הזה אינו יכול להתרומם במעלות רוחניות..... כא
- כב אדם שמטרת מעשיו לרומם את השכינה בשם 'ישראל' יכונה..... כב
- כב נקודת האיזון בעבודת ה'..... כב
- ככ ככל שהדור יותר ירוד ויותר מנותק, כך האדם נעשה יותר קרוב בעשייה הפרטית שלו..... ככ
- כג דרך העבודה באכילה ושתייה..... כג
- כג ההתייחסות הראויה לצער השכינה..... כג

הבושה אשר צריכה להיות לאדם בהעדר התייחסותו לצער השכינה כג
גודל צער השכינה כד
גם במעשים קטנים יכול האדם להוסיף בגילוי השכינה כה

ביאור ע"ד העבודה בענין תפילת אבות תיקנום וביאורי פסוקים ממגילת איכה כו

'השליך משמים ארץ' - כל התענוגים הגשמיים שורשם במקום הגבוה כו
'ארץ ישראל גבוה מכל הארצות' - בחינת ארציות של ישראל גבוה מכל בחינות
הארציות כו
'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' - האותיות הרוחניים משתלשלים
מהחכמה העליונה עד לחיצונים כז
עליית האותיות הרוחניות בעשיית הגשמיות לשם שמים כז
'חשך משחור תארם' במקום שיהיה 'יתרון האור מתוך החושך' כח
מעלת בן המלך ניכרת בהיותו מחוץ לפלטין אביו כט
'חשך משחור תארם' - השכינה הקדושה לא נבנתה אלא נשארה בסוד נקודה
שחורה ל
'קלים היו רודפינו - גם בעת התורה והתפלה רודפות מחשבות חיצוניות בקלות את
האדם לב
'מנשרי שמים' - מחמת האותיות שנשרו משמים ונתלבשו בחיצונים לב
'על ההרים דלקונו במדבר ארבו לנו' - ע"י מדות הפכיות אורבים מחשבות זרות
בדיבורי תורה ותפלה לג
הבריאה והאדם והמשכן צורה אחת להם לד
'האבות הן הן המרכבה' - שהרכיבו בעולם התגלות אלקותו יתברך לה
'תפלות אבות תקנום' - שתקנו את הזמנים והמדות שיהיו מחוברים לה' לה
תיקון שבעה המדות באמצעות התעוררות התחתונים לח
כל אברי קומת האדם מורים לאורות רוחניים וצריך לאשגא ליה בכל אבר
ואבר לח
'יכוין את לבו נגד קדשי הקדשים' - לב האדם מכון כנגד קודש הקדשים לט
טעם זכר למקדש בלולב מא

פר' דברים מגילת איכה (ח"א)

"ואנכי הסתר אסתיר"

זכירת ה'אנכי' ועבודתו 'יתברך דווקא בתוך ההסתר

שעיקר הגדרת הריב של עם ישראל שצריך להיות להם כל ימי חיים חיותם הוא, ללחום מול צר הצורך אותם, הוא היצר הרע הנלחם בהם תמיד מלחמה גדולה, הצופה בכל יום ויום אל בני האדם בתקוה להפילם ומבקש להמיתם, לסלק מעמם קדושתם. כי כל זמן שעומדים ישראל בקדושתם ומהרתם, אזי שם הוי"ה נקרא עליהם, ושורה בקרבם, והן המה היכל ה', שכל עוד יהודי מצליח לעמוד במחשבתו ובמעשיו כמו שראוי ליהודי להיות, אזי הוא בעצמו הופך להיות משכן לשכינה הק', שהשי"ת שורה עליו בקדושתו, ואז הוא עצמו מוגדר "שם הוי"ה נקרא עליך", כמו שכתוב "כי שם ה' נקרא עליך" (דברים כה, י), וכיוצא בזה במאמרי חז"ל, כמו זה שאמרו בענין דברי הכתוב "ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ט) על שם הכתוב (ירמיה ז,

בפסוק ואמר אליכם, לא תערצון ולא תראון מהם, ה' אלהיכם ההולך לפניכם, הוא ילחם לכם, ככל אשר עשה אתכם במצרים (דברים ה, כט ג).

ריב מלחמת היצר הוא, האם להשרות שכינה בקרבנו או לא להשרות

מול דברינו בא הרמז בתורה, בפתיחת דבריו של משה רבינו במשנה תורה דעת הכללי, משה רבינו המוגדר ככללות הדעת של בני ישראל, תראה להם הענין, היינו שהראה להם את היסוד הזה של "איכה אשא לבדי מרחכם ומשאכם וריבכם" (דברים ה, יג), ומלת 'ריב' מה הוא, נרמז בדברי הנביא האומר לעם ישראל (מייסד ג, ב) "כי ריב לה' עם עמו", הכוונה של הנביא בדברי היא

א. שדרשו חכמינו ז"ל (מובא במהרח"ו בס' עץ הדעת טוב פרשת כי תשא, ובשל"ה הקדוש שער האותיות אות הל' לב טוב) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם", שהקדוש ברוך הוא שוכן בתוך כל אחד ואחד מישראל.

פוגשים אותו. אין מציאות כזו שאדם יחליט שהוא יתגבר על היצר ובזה הוא יהיה מסודר. המציאות היא שרק השראת השכינה היא הדבר הנגדי לפעולתו של היצר במלחמתו עם האדם, וממילא המלחמה היא לא אם אני אעשה משהו או לא אעשה, אלא עד כמה אני מחובר לבורא עולם או כמה אני לא מחובר. וזהו בעצם 'ריב ה', שכשאנו נלחמים את מלחמת היצר, זהו ריב ה', היינו, האפשרות והשיעור שאנו נותנים להשראת השכינה בקרבנו.

כשיהודי שוכח את מטרתו וסיבת היותו בעולם, זה עצמו מעשה החורבן

וזהו מה שרמז הנביא בדבריו "כי ריב לה' עם עמו", כי משמעות 'ריב' מורה באצבע מה עיקר הריב שראוי ישראל לריב ריבם - 'לה' עם עמו', כלומר, שימשכו ה', להשרות אלהותו יתברך בקרב עמו, להיותם היכל ה'. והיינו בחיות שיקשמו פרטי מדותיהם, להכניס בהם את הדעת, ככל שיהודי יעמול יותר ויכניס בקרבו את המטרה הרוחנית המצופה ממנו, את ידיעת ה', את זכרון הבורא, זהו ה'קישוט' המביאו להיות בבחינת 'היכל ה'". ואם לאו, שאינו עוסק בכל ה'קישוטים' הנ"ל,

ז' שאמר בעניינם של ישראל "היכל ה' המה בני ישראל", דהיינו שבחורי ישראל עצמם המה 'היכל ה'". דהיינו שכל עוד אין השטן פועל את פעולתו להשחית את נפשות ישראל, המהות האמיתית של כל יהודי צריכה להיות מקום ראוי וטבעי להשראת השכינה. והשטן עומד על ימינם לשטנם, לגרש ולסלק מהם קדושתו יתברך, לבלתי ישרה בקרבם. וזה עיקר הריב של ישראל מול היצר הרע, שישירו בקרבם אלהותו יתברך להיותם היכל ה'. כלומר, עיקר העבודה של כל יהודי שונה לגמרי ממה שנהוג לתאר באופן שטחי. שכן ההסבר המקובל ל'מלחמת היצר' הוא, האם לעשות או לא לעשות, הן בדבר מצוה והן להיפך, אבל כאן מבואר שהריב של מלחמת היצר הוא, האם להשרות שכינה בקרבנו או לא להשרות. ובעומק הדברים, הנה איתא בספרים הק', 'דעת תבונות' לרמח"ל, 'פרי הארץ', 'שפת אמת' שבעצם מדרך הטבע אי כל יכולת ביד האדם להתמודד מול היצר, אלא שכמו שאמרו חז"ל הדבר היחידה לנצח את היצר הוא במה שהקדוש ברוך הוא עוזרו, שהכוונה בזה היא, שהאדם צריך להיות דבוק בשכינה. וכמו שכתב ב'פרי הארץ' שגם צדיק גדול כאשר מסתלק ממנו השכינה מיד נסיונות לאלפים

ב. אמר רבי שמעון בן לוי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר (תהלים לו, לב) "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו, אין יכול לו, שנאמר (ע"פ שם פסוק לג) 'אלהים לא יעזבנו בידו' (קידושין ל, ב).

כל המדות בחיי היום יום, להשרות בקרבכם את ה'. אכן עתה בהעדר השכל ועדיין היצר הרע מרקד ביניכם, והמדות עדיין המה בגלות, כי רק בסוד הדעת ידעתם נאמנה שה' הוא אלהים. בעצם אתם יודעים רק ברעיון שיש בורא לעולם, שכן אפשר לשמוע שיעורים ולומר שיעורים וכו', אבל הכל נשאר רק ב'דעת'. להכניס את מה שיש לכם ב'דעת' בתוך חיי המידות, בתוך עבודת ה', בתוך החיים המעשיים, זה מורכב יותר ומטבע הדברים גם לא תמיד קורה. ואף כי 'אתפשטותא דמשה נמצאת בנפשו של האדם, אין די בזה, והעבודה שלו צריכה להיות, לפשט את נקודת הדעת שיש בו בתוך הנפש, עד שהיא תתחיל לחיות בתוך המידות ובתוך החיים המעשיים. ואם כן כאשר אתם נמצאים עדיין בתוך הדעת ואינכם מכניסים זאת במידות ובחיים המעשיים, אזי "איכא אשא לבדי מרחכם", ואין תועלת בזה כי העיקר להכניס הדעת במדות, לעשות פרטי מעשיו על פי הדעת, והו עיקר עבודת איש הישראלי.

תובן ההקדמה זו, הקשורה לימים אלה, הוא, שהסוד של החורבן הוא, סילוק כבוד ה'. שכל נקודה ונקודה שיש בה העדר כבוד ה' יתברך, זה בגדר של חורבן. ובכל מקום שיהודי מוסיף בדביקות בה', ודביקות היא, לדעת מה אני עושה בחיים. ואם הוא מגיע בידיעתו זו

אין לך חורבן בית גדול מזה, שכשיהודי שוכח את המטרה שלו ואת הסיבה להיותו בעולם, זה עצמו הוא מעשה החורבן, שנחרב על ידי זה בנין מלא קומתו, והוא נהפך להיות מקום להשראת הטומאה, ואין ה' שורה בקרבנו. וכמו דאיתא בספר ה'תניא' שכאשר יהודי עובר אפילו על איסור קל, באותו רגע הוא הופך להיות רשע ומרכבה לקליפה. וזהו בעצם רגע של חורבן, כי מקום אינו יכול להיות במקביל גם משכן לשכינה וגם, להבדיל, משכן לקליפה, וכשמהמקום הופך להיות משכן לקליפה, ממילא זהו סילוק השכינה, וחורבן משכן ה'.

עבודת היהודי צריכה להיות הכנסת נקודת הדעת בתוך החיים המעשיים

לזה רמז משה דעת הכללי, המתפשט מדור לדור עד סוף כל הדורות, וכמו שאמרו בעניינו של משה רבינו 'אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא' (מקוין וזר מקוין ק"ב, ה) ומשה רבינו אמר (דברים ה, יז) "איכה אשא לבדי, מרחכם ומשאכם וריבכם", כלומר, מה שראוי שתכניסו הדעת בהמדות, שאם אני אשאר רק בענין הדעת ולא אכניס את הדברים במישור המעשי, לא תהיה בזה כל תועלת ותכלית, לשרוח בעבודת הבורא - "טרחכם", ולשאת עליכם את המשא - "ומשאכם", לריב ריבכם - שתכניסו את

עתה חשבת חשבך, ככה יאמרו בלבכם
רובן דעלמא.

טעות הנרפים מעבודת ה'

ואמרתי להעיר עיניהם של כל אותם
נרפים, ולגלות טעותם שנד
פניהם. ויש לזה רמז בדברי הנביא ירמיה
עליו השלום (ירמיה ג, ה) "כה אמר ה', מה
מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי,
וילכו אחרי ההבל ויהבלו". הכונה בדבריו
אלו להוכיח על פניהם, להראות שטותם,
שתולים החסרון לא בעצמם אלא בהבורא
ברוך הוא, להיות שהכל מאיתו יתברך,
ושהסיבה לזה שעבודתם רפוי בידם בסבת
העתים של עכשיו שאינם מתאימים
לעבודה, או שטוענים שאין להם מוחין
חוקים כדי לקיים העבודה הנדרשת מהם,
ובדומה באלו בעוד טענות דומות
מטענותם והכל כדי להסביר את העדר
עבודתם, ותולים הכל בחקדוש ברוך הוא,
היינו "מצאו אבותיכם בי עול", שהוא זה
שיצר את המצב של זמן שאינו מתאים
לעבודה, והוא זה שיצר את המוחות
החלשים. עשה ולזה אמר להם הקדוש
ברוך הוא על הדברים הללו "כה אמר ה'
מה מצאו אבותיכם בי עול", כלומר,
מציאה מצאו לעשותה סיבה לרפות עצמם
מעבודתם עד עת שאניה להם מנוחה ושלוה
מסבת מקרה זמניהם וכדומה ממאורעותם,
התולים החסרון הבא מכל זה בי ולא
בסיבת עצמם. וזהו "מה מצאו אבותיכם בי

עד כדי שזה מתפשט לגמרי בכולו, וזהו
הדביקות המוחלטת, שכל האדם מחובר
בחיבור מוחלט לבורא. אבל צריך לדעת
שעצם זה שאדם זוכר וחוזר על זה שוב
ושוב, בזה הוא נהיה דבוק ומחובר.

בכל דבר הקורה בעולם יש עבודת ה'

כלל זה נקוט בידך, שאין שום דבר בעולם,
שאינו שייך אל התורה ועבודה - וזהו
הנחת יסוד, ואין שום דבר לכטלו מדביקותו,
ומכל אשר הביא אלוה בידו, גם שם שם לו
חק ומשפט לעבודה - כל דבר הקורה
בעולם בכל מקום ובכל מצב שהוא, יש
בזה עבודת ה'. אין דבר או מצב בעולם
שאין בו עבודת ה'. ולא כאשר נתרבה
עתה ברור הזה, רבים הם המתפרצים,
ומפרים את עצמם מעבודתם, לומר לא עת
עתה ללמוד או להתפלל, שאין שכלם זך
ונקי, והמוחין חלשים עתה, או אין הזמן
נרמא, כי לא כל העתים שוות, ועתה מרה
שחורה גברה עליו, וממתין עם תורתו
ותפלתו, כאשר ינוח לו ה' מסביב, מסבת
מקרה ופגעי הזמנים, אזי יעבוד עבודת
הבורא. כלומר, שמתוך רפיון זה משכנע
האדם את עצמו שהתקופה הזו אינה
מתאימה לעבודת ה' וכדאי להמתין לזמן
יותר טוב, ואם כי ברור לו שהוא חייב
לעסוק בעבודת ה', אבל, לפי סברתו
עבודה שתיעשה לעת הזו על ידי אינה
ראויה ולא בעבודה כזה חפץ ה' כאשר אני

קושי אחר המיוחד לזמן מסויים, זה לא אומר שאז אין עבודת ה', אלא אדרבא, דווקא בזמן ובמצב ההם צריך למצוא את מה שה' רוצה ממני דווקא לעת הזו. וכהאי עובדא שמספרים על האחים הקדושים, הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא, שבמהלך שנות הגלות שערכו הם עברו במקום אחד ושם נתפסו לבית האסורים. בית האסורים הוא מקום של חלישות הדעת, בעצם אי אפשר לעשות שם שום דבר, לא ללמוד ולא להתפלל. אמר הרבי ר' זושא לאחיו הקדוש, מה הבעיה, אם עכשיו אי אפשר להתפלל וללמוד, הרי שזהו עתה רצון ה', ועלינו אם כן לשמוח עם רצון ה'. זוהי עתה העבודה שלנו ועלינו להיות שמחים עם הנקודה הזו. צודק אחי הקדוש, אומר לעצמו הרבי ר' אלימלך, ושניהם עברו לשוב ולשמוח. שמע זאת מנהל בית הסוהר שיש כאן שמחה גדולה, ופנה אליהם בשאלה המתבקשת 'לשמחה מה זו עושה', ומה בעצם קרה שאתם כל כך שמחים. השיבו לו שהם שמחים בבית הכסא הנמצא בתא שלהם, אותו עביט של מי רגלים שגרע מהם את האפשרות ללמוד ולהתפלל. שמע זאת המנהל וכעס מאד והחליט להוציא מיד את העביט מתאם כדי שלא תהיה להם סיבה יתירה לשמוח.

עול", שתולים עיקר העול בי, ואין הדבר נכון, והסיבה האמיתית לרפיונם הוא, כי רחקו מעלי, ואין מחשבתם ערוכות להם לתורה ותפלה, תולין החסרון בי, ולא בחסרון עצמם. "וילכו אחר ההבל ויהבלו", ובאמת הבל המה, ולב הותל המותני לומר ככה, ואם יסתכל האדם ויתחשב בענין עבודתו על מקרי ופגעי הזמנים, אזי לא יעבוד את הקדוש ברוך הוא אפילו שעה אחת, שכן תמיד ייתפס האדם למקרה הזמני העומד לו כביכול עתה למכשול, ויאמר כי במקרה הנוכחי זה לא הזמן לעבודה. ואדרבה, צריך לדעת כי מאשר הביא וסייב אלהים בידו בעת הזו משוב עד רע, דווקא שמה יעבוד עבודת רבו, כי מאת ה' היתה זאת וכן נזרה חכמתו יתברך לתקן עניינינו בעבודה כזה, ואין אם כן שום מצב להיות נגרע מעבודתו שום דבר לבטל, ובאשר הוא שם, דהיינו במצב שהוא נמצא בו, ככה יעריך מחשבתו לעשות את עבודתו כראוי.

דווקא בעת ובמקום הקושי יש למצוא את עבודת ה' הנדרשת

כאן רבינו אינו מפרט ומפרש את הנקודה לגמרי, אבל במקומות אחרים הוא כתב, שכל המקרים שיש לאדם חלישות הדעת של המוחין, או כל

ג. ע"פ הכתוב "רעה אפר לב הותל הטהו ולא יציל את נפשו ולא יאמר הלוא שקר בימיני" (ישעיהו מד, כ). ובמצודות ציון: הותל – ענין לעג.

הקדוש ברוך הוא כל הזמנים שווים וגם הזמנים המוגדרים כ'מרבח', שהאדם מרגיש בהם שזהו זמן טוב והוא בבחינת 'מרבח', בעיני הקדוש ברוך הוא אינו כן, והכל אצלו 'אחד' מבלי הבדל כלשהו ביניהם, ורצונו יתברך בשניהם הוא רק 'וכלבד שיכוון לבו לשמים'.

מוסר השכל מקושי המסעות של בני ישראל במדבר

ובענין זה מצאנו גם ב'שפת אמת' בפרשת 'מסעי', שם הוא מדבר מענין ימי בין המיצרים והא אומר שם יסוד חשוב. ותחילה הוא מביא את דברי המדרש בפרשה זו, שהקדוש ברוך הוא אמר לישראל, שבמִצְרַיִם, היינו בכל המסעות, כל גדולי העולם ברחו, אבל כאשר עברתם את הקשיים במסעות לא נתתי לכם לברוח, אלא נתתי לכם להתמודד עם הקושי והמצר'. וזהו – אומר ה'שפת אמת' – החידוש במצרים, שביני

וזהו בעצם הנקודה – למצוא בכל מקום ובכל מצב עבודת ה'. אין מצב או זמן שאין בו עבודת ה', רק צריך למצוא אז את הנקודה שלה. לפעמים אדם נמצא במצב שבאמת אינו יכול לעבוד את ה', אבל רבינו מדבר ממצב שהוא כן יכול לעבוד, אבל הוא חושב שהוא אינו ראוי לעבוד בזמן או במצב הנוכחי ועל זה הוא אומר, שאין כזה דבר, אלא צריך לדעת שמה שנדרש ממנו לעת הזו הוא, לעבוד את ה' בשיעור וביכולת הנוכחית. שאם הוא בחלישות הדעת או בסוג של עייפות, ידע לו כי זוהי בדיוק העבודה הנדרשת ממנו עתה. את החשיבות של עבודה בכלל ועבודה כזו בפרט אי אפשר לדעת. וכמו שכותב ה'שפת אמת' (פרשת ויקרא) על מה שאמרו (צרכות ה' ב) 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים', שהכוונה בזה היא, לזמנים שבמהות הם מוגדרים כ'ממעט', שצריך האדם לדעת כי זוהי העבודה שלו בזמן הזה, שכן לפני

ד. לשון המדרש: הלכה מי שהיה נרדף מן הגוים או מן הלסטים מהו שיחלל את השבת, כך שנו רבותינו, מי שהיה נרדף מן הגוים או מן הלסטים, מחלל את השבת בשביל למלט את נפשו. וכך אנו מוצאים בדוד, כשביקש שאול להרגו, ברח ממנו ונמלט. אמרו רבותינו, מעשה שבאו לגדולי ציפורי כתבים רעים מן המלכות, הלכו ואמרו לר' אלעזר בן פרטא, רבי, כתבים רעים באו לנו מן המלכות, מה אתה אומר, נברח? והיה מתיירא לומר להם ברחו, ואמר להם ברזא, ולי אתם שואלים, לכו ושאלו את יעקב ואת משה ואת דוד. מה כתיב ביעקב (הושע יב) "ויברח יעקב" וכן במשה (שמות ב) "ויברח משה" וכן בדוד (שמואל א' יט) "ודוד ברח וימלט", וכן הוא אומר (ישעיה כו) "לך עמי בא בחדריך". אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכאלו כל גדולי עולם יראו וברחו מן שונאיהם כל אותן מ' שנה שעשיתם במדבר לא הנחתם אתכם לברוח אלא הייתי מפיל שונאיכם לפניכם במה שהייתי עמכם, ולא עוד אלא כמה נחשים וכמה שרפים וכמה עקרבים היו שם, שנא (דברים ח) "נחש שרף ועקרב", ולא הנחתם אותם להזיק אתכם. לכך אמר הקדוש ברוך הוא למשה, כתוב את המסעות שנסעו ישראל

על האדם למצוא תמיד את נקודת העבודה שה' רוצה ממנו דווקא בעת הזו

אכן האדם צריך להתאים את עצמו למצבו, וכמו שאדם הנמצא בתוך חדר חשוך אינו יכול להחליט לקרוא מתוך ספר, כך גם בעניינים של 'חשכות הנפש', שיש מצבים שאדם אינו יכול לדרוש מעצמו כל מיני דברים שאינם אפשריים לעת הזו או במצב הזה, ואז זוהי בדיוק העבודה הנדרשת ממנו עתה, להכיר במגבלות, לקבל את הדברים כמו שהם, ולהתפלל וללמוד עכשיו בדיוק כפי האפשרויות שלו. וכמו שמסופר על הבעש"ט הקדוש שכאשר הוא הגיע למקום מסויים הוא שכח את כל מה שידע והשיג עד כה, וביקש שיחזרו לפניו את אותיות הא-ב. וכך אכן היה, שחזרו לפניו את כל הא-ב וכל ידיעותיו והשגותיו חזרו אליו. אדם רגיל אינו חושב בכלל על כיוון כזה, הרי הוא לא מן הזאטוטים העומדים בתחילת מסע תלמודם וצריכים ללמוד את אותיות הא-ב. לומד זאטוט לא לומד עכשיו וכו' וכו'. אבל גישה זו אינה נכונה, שכן אם המצב עכשיו הוא מצב של חשכות, הרי שזוהי העבודה שלי לעת הזו. אני לא יכול עכשיו ללמוד יותר מאשר

ישראל למדו שכאשר הם עומדים בפני איזשהו קושי, אל להם לברוח ממנו, אלא להתמודד איתו. ומזה יש לכל אדם ללמוד שכאשר הוא עומד ב'בין המיצרים' והוא נתקל באיזשהו סוג של מיצר, עליו לזכור את הענין הזה שהיה במצרים וללמוד לצאת מן המיצר בתוך המיצר, דהיינו למצוא בתוך המיצר את הנקודה.

זוהי בעצם נקודת המפתח בדברי רבינו כאן. שאדם יכול למצוא בתוך נקודת הקושי בעבודת ה', אם בחלישות הדעת או חלישות המוחין, או שאין הזמן מתאים עתה לעבודה, וכן כל חסרון אחר, שדווקא זוהי בעבודה הנדרשת ממנו לעת הזו, דהיינו למצוא דווקא בתוך החסרון והמצב הקשה את הנקודה של עבודת ה'.

הנעת לנקוד קושי, אל תברח, אלא התמודד. בריחה לוקחת זמן, ואם האדם יהיה עסוק בבריחה, הרי שהוא יכול לכלות את כל ימיו אך בבריחה. ועל זה אמרו חז"ל 'שמא לא תפנה', דהיינו לדעת שהמצב שלך הוא לחיות חיים של 'לא תפנה' ובתוך זה למצוא את עבודת ה' הנדרשת ממך. האדם אינו יכול להמתין עד שיהיו לו מוחין וזמן טוב לעבודת ה'.

(6) "על נהרות בבל שם ישבנו, גם בכינו, בזכרנו את ציון", להורות האמור, באמת אנו בני ישראל מעותדים ומזומנים בבל פרטי עתים ורגעים לבנות קומת השכינה, עם פרטי עובדותינו, לפני הבית ולאחר הבית רוח שפתינו עומדת לנו במקום הקרבנות, שבהעדר המקדש, מה שעלינו לעשות במצב הזה הוא מה שאמר הנביא "ונשלמה פרים שפתינו" (ישעיהו יד, ג), ואין הכוונה שמה שנדרש מאיתנו לאחר חורבן המקדש הוא, לקום בבוקר ולומר את סדר הקרבנות, זה נכון, אבל צריך לדעת שזהו רק חלק מהענין אבל ממש לא הכל, וכמו שנבאר להלן. ועוד בא הפסוק "על נהרות בבל" וגו' להורות כי ושולחן עומר במקום המזבח, שזה מה שאמרו בגמרא (בבבא נט, ב) 'כל זמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו שלחנו של אדם מכפר עליו', שלכל אדם יש כביכול מזבח בביתו הפרטי, כמאמרם בזוהר הקדוש (מ"ג קנ"ד, ב) 'שולחנא דבר נש קאים לדכאה ליה מכל חובין', כלומר, שהשולחן יכול לטהר את האדם מכל חטאיו, ומבואר שם שיש שני דרכים בהם שולחנו של אדם מטהר אותו, או במתן צדקה בשלחן, או בלימוד התורה עליו, שמה שאומרים בשבת 'שיר המעלות' על השולחן ובימות החול לפי דעת הפוסקים "על נהרות בבל" זהו בשביל לקיים ענין זה של דברי תורה על השולחן. כמובן שאפשר ורצוי להוסיף על זה, אבל זהו בכל אופן ענין אמירתם, וגם מבואר בזה ענין השילוב של 'על נהרות

משניות, זהו אם כן מה שה' רוצה ממני עתה וזה בדיוק מה שאני אמור לעשות, לקבל את המצב כמו שהוא, ולהכיל שזהו המצב וזה הנסיון שלי עתה, ולעשות את המירב והטוב שאני יכול לעשות עכשיו.

כאשר המצב או הזמן 'חשוכים' ואני עושה כפי יכולתי, זה בדיוק ההיפך מברייחה, אלא התאמה מושלמת ליעד שהקדוש ברוך הוא הציב לי. וזה מה שאמר הקדוש ברוך הוא "מה מצאו אבותיכם בי עול", כלומר, וכי בי אתם תולין את העול והקשיים שאתם חווים ובזה אתם מוצאים עילה לברוח מהעבודה, דעו לכם כי זה לא הזמן והמקום לברוח, אלא אדרבא, זוהי העבודה שלכם לעת הזו, לקחת את המצב הנתון ולהשתמש בו נכון.

לאחר שקבע רבינו יסוד זה שהחורבן הוא מצב של סילוק שכינה, ובנין היכל ה' הוא בעבודת ה' בדעת, אשר באופן עבודה כזו הופך כל יהודי הופך להיות בבחינת 'היכל ה'', עתה עובר רבינו להכניס את הדברים במשמעות פסוקי מגילת 'איכה', וכדלהלן.

כאשר אין קרבנות, זהו הזמן לעבודה בתורה

ועל פי הדברים האלה, תשכיל לדעת מקרא מגילה הזאת, מגילת איכה (איכה ב, ב) "איכה ישבה בדר העיר רבתי עם" וגו'. ותחלה נקדים פירוש הפסוק (פסלים קל),

השראת השכינה אז בגילוי גדול. ההתפשטות היתה על כל העולם, וכיון שהיה אז בית המקדש, שזו היתה מהות רוחנית, לא בנין פיזי, וכמו דאיתא במדרש 'קמחא טחינא טחנת', שכאשר באו להחריב את בית המקדש, מכיון שכבר אין בית המקדש, ההחרבה היא רק בענין של עצים ואבנים, כיון שהמהות של סילוק שכינה כבר היתה קודם לכן. כמו שאמרו חז"ל (רמב"ם הלכות שם, פ"ב, הל' א) 'עשר מסעות נסעה שכינה', והיינו שיש בחינה שנקראת 'שכינה' והיא נוסעת ממקום למקום, והיא יכולה להיות במקום אחד שהוא עיקר מקום השראת השכינה, ודרך כל התפילות עולות, וזה היה בקודש הקדשים, ואחר כך יש עשר קדושות, ההיכל, שזו היתה מדרגה מסוימת של גילוי שכינה, ויש את ארץ ישראל, ויש את השראת שכינה בכל העולם, שהרי הקדוש ברוך הוא נמצא בכל העולם, אלא ששם זה הרבה פחות בגילוי. וכך משתנה רמת הגילוי של השכינה בכל מקום, והבנין של השכינה זה בעצם לגלות את כבוד ה', וזה נמצא בכל מקום ובכל מצב וזמן, כי גם היום אפשר לגלות את כבוד השכינה. הנה אדם הולך ומתמודד בעולם הזה עם כל מיני נסיונות, וכשהוא עומד בהם בזה הוא מגלה את כבוד ה' ובוזה הוא בעצם 'בונה' את השכינה. זהו 'בנין השכינה'.

בבל' בעניינו של השולחן בדברי רבינו, לומר שגם בשעת החורבן, יש לכל אחד את ה'שולחן' שלו שהיא האפשרות שלו לכפרה. והתורה כנגד כולם, כאשר חכמים הגידו (מנחות ק, ב), 'על פסוק (ויקרא י, לו), זאת התורה לעולה ולחטאת, ונתעוררו חכמים על זה ואמרו, זאת התורה לא עולה ולא חטאת', כי לימוד תורתם בעניני עולה, מכפר עליהם בחקירת עולה, ונראה מדברי רבינו שהוא הבין שהם למדו בדרש הפסוק, שכאשר "לא עולה", היינו כשאין משכן או מקדש ואין אפשרות להקריב עולה, אזי יהיה "זאת התורה", אכן הפשט הפשוט הוא, שעל ידי התורה אפשר להיות כמקריב עולה, אבל רבינו למד כפי הנראה אחרת, שגם כשאין עולה, התורה באה במקומה. ובאמצעות תורתם ותפלתם, ואפילו אכילת לחםם ושתות מימם הנאמנים, יתכן להם ליחד איברי השכינה למרום שבתה, כמבואר לנו מהות הענין כמה פעמים.

בנין השכינה זה לגלות את כבוד ה', וזה נמצא בכל מקום ובכל מצב וזמן

המושג 'שכינה' משמעו, שהקדוש ברוך הוא שוכן בתוך כלל ישראל. בזמן שבית המקדש היה קיים היתה

ה. מקורו ב'ילקוט שמעוני הושע רמז תקכב) בשינוי לשון מעט. וז"ל: "זאת התורה לעולה למנחה", זאת התורה לא עולה ולא מנחה (ילקוט שמעוני הושע רמז תקכב).

אבל היום היחוד נקרא אח' באח'. יחוד של 'פנים בפנים', היינו שהדבר גלוי ואתה יודע מה שאתה עושה. אבל היום גם כשאתה עובד עבודת ה' אתה לא נמצא במקום שאתה מרגיש את הדבר. אתה מתמודד עם איזשהו ניסיון, פעמים בהצלחה ופעמים לא כל כך בהצלחה. המציאות היא שהיום לא רואים גילוי שכינה באופן גדול ומוחש, שכן אם היינו אכן רואים היום גילוי שכינה גם מהות הנסיונות היתה אחרת. בזמן בית המקדש היו הנסיונות בבחינת דק שבדק, וממש לא סוג הנסיונות שאנחנו מכירים היום. זה היה סוג אחר של נסיונות וזאת משום שהגילוי היה אז בבחינת 'פנים בפנים' ולכן הוא גם היה יותר גדול. גם הנסיונות היו סביב הגילוי, ולא מה שאנחנו מכירים מהעולם השפל שלנו. זה היה עולם יותר גלוי, עולם מסוג אחר, וכשיש יחוד יותר נמוך, גם הגילוי שונה ובוודאי שבהירותו רחוקה לאין ערוך ממה שהיה בזמן שהיה אז.

וההבדל הוא לא רק בין הגילוי של הזמן שבית המקדש היה קיים לבין הגילוי של היום, אלא אפילו בין הגילוי שהיה בזמן בית המקדש הראשון לזה שהיה בזמן בית המקדש השני לא היו באותה רמה. שאפילו ששניהם היו בבחינת 'פנים בפנים' לא היה זה באותה איכות ובהירות. גם בבחינה של 'פנים בפנים' יש מדרגות. שיש מדרגה גבוהה

אנחנו מתייחסים למעשים שלנו כדברים חולפים, וזה ממש לא נכון, כי ברגע שיהודי מתמודד כראוי עם ניסיון כלשהו בזה הוא מגלה את שכינתו יתברך בעולם, ומביא לעולם תוספת של גילוי שכינה. וכבר אמרו שכאשר יהודי עושה איזושהי מצוה, בזה הוא גורם ליהודי אחר במקום אחר בעולם להתעורר בעבודת ה', וזאת משום שבקיום המצוה הזו הוא גרם לתוספת אור בעולם ולתוספת גילוי שכינה, וזה מה שמביא את אותו יהודי רחוק להתעורר לעבודת ה'. ולהיפך, אם אדם מתעלם מחובתו לכבוד ה', כגון במעשה חטא וכיוצא בזה, בזה הוא גורם לחורבן יותר גדול.

בנין בית המקדש שיין בכל הזמנים והמצבים

היוצא מכל זה, שבנין בית המקדש שיין בכל הזמנים, גם היום. ומה אם כן ההבדל בין היום לזמן שבית המקדש היה קיים בפועל, ממשיך רבינו ואומר, אמנם בודאי יש הפרש גדול למעשיהם בפנים, היינו כשהיה בית המקדש קיים, ממעשיהם בחוץ, היינו היום שאין בית המקדש קיים, בנודע מספרים חילוק של בחינת היחוד בזמן שבית המקדש קיים, לשל עתה, שנתגרשו משלחן אביהם, ואוי לבנים שנתגרשו משלחן אביהם. שכן כמו שכתוב בזמן שהיה בית המקדש קיים היה יחוד השכינה בבחינת 'פנים בפנים',

מבלי תכלית ומבלי להרגיש שנעשה משהו. אכן אם היה איש זה מקבל איזשהו הסבר למה שהוא עושה, הוא היה הרבה יותר בתוך הענין, אבל מה לעשות, אי אפשר לגלות לו...

זהו בעצם המצב של העבודה שלנו היום. אין את הגילוי של ה'פנים בפנים', אז העובדה שלנו היא במצב של עבודה נסתרת. שגם אם אנחנו לומדים בספרים שהעבודה שלנו היא כך וכך, איננו באמת מתחברים לזה. הנה אמרו חז"ל ש'כל העוסק בתורה כאילו פדאני לי ולבני מבין אומות העולם', אז אם נהיה כנים עם עצמנו, האם כאשר אנו עוסקים באיזושהי סוגיה בגמרא, באמת אנחנו מרגישים את ה'כאילו פדאני לי ולבני'? אני לומד את הסוגיה, כן הבנתי, לא הבנתי, יש לי חשק ללמוד, אין לי חשק ללמוד, הכל בעצם אותו דבר. קשה מאד להכניס את ההרגשה למקום הזה של 'כל העוסק בתורה כאילו פדאני', כי אנחנו לא באמת מכילים את העבודה. ההגדרה האמיתית של זה היא, שאנחנו בעצם מבחוכין.

ונחזור לדברי רבינו, שאז בחינת יחודם שגורמים באמצעות מעשיהם הטובים, הוא מעט הכמות ואיכות, כנודע כל זה מספרים. וזהו הפירוש "על נהרות בבל" - שנתגרשנו מעל שלחן אבינו היינו בית מקדשינו, עם כל זה "שם ישבנו", כלומר, גם שם שם לנו חוק ומשפט ליישב

הנקראת 'אמא עילאה' ויש מדרגה פחות, היא מדרגת המלכות וכן הלאה בסדר יורד. כל אלו הן מדרגות ביחודים, שזה כבר נושא קבלי העוסק בענין של כל מקום שהגילוי הגיע. אבל למעשה גם בזמן של שני בתי המקדש היו הבדלים גדולים, שבבית ראשון היו אורים ותומים ושאר הדברים שבכלל חמשת הדברים שאמרו חז"ל שחסרו בבית שני, אבל באופן כללי הגילוי שהיה בזמן בית שני, למרות שהיה פחות מזה שהיה בזמן בית ראשון, היה עדיין במדרגה הגבוהה של גילוי 'פנים בפנים', שזה היה גילוי גדול ועצום ביחס למה שאפשר להשיג ולהגיע אליו בעבודה היום.

משל, למה הדבר דומה, אדם עובד על משהו שהוא יודע שהתוצאה שלו אמורה לשנות את העולם. הוא בונה או יוצר איזשהו מוצר שהוא מאמין שבאמצעותו הוא יציל את הבריאה, כמו תרופה חדשה למחלה חשוכת מרפא. מה שקורה הוא, שהוא מונח כל כולו בתוך הפרוייקט הזה, וכל החיות שלו נמצאת שם. הוא עומד להציל את העולם. והנה לעומתו יש מישהו אחר המועסק באיזושהי עשיה שהוא לא יודע מה היא ואינו מבין מה פעולתה. אמרו לו להכניס איזשהו חומר למיכל מסויים וזה מה שהוא עושה כל הזמן. מה יקרה עם האיש הזה - אחרי שבועיים ימאס לו, כי כמה פעמים אפשר לחזור על אותה פעולה

אצלו כל הזמן יותר ויותר השראת השכינה, והוא בעצם בנה את ה'קומה' שלו, ובבנין קומה זו שלו הוא נעשה אחד מאיברי השכינה. ואם אתה לוקח את ראשי בני ישראל שהם 'עיני העדה' אזי כשהם בנויים יש לעדה הנוכחית עיניים שהם חלק מקומת השכינה, והם עוזרים לאחרים לבנות את הקומה שלהם. וכך הולך ונבנה בדור עוד ועוד יהודים עובדי השם, ועוד יהודים אשר בונים את התיקון הפרטי שלהם, ואז כביכול מעמידים את האיברים הללו כולם. אם היינו יכולים לראות את הציור של הדברים איך שבכל דור הולכת ונבנית קומת השכינה בעוד חלק ועוד חלק ועוד חלק, היינו מבינים שקודם אני בונה את חלקי הפרטי, ואחר כך אני בונה בדור הפרטי הזה, ואחרי שהדור הזה נשלם בבניינו, בעצם נבנית כלליות קומת השכינה בכל הדורות. וזה מה שקורה בעצם, שזה נקרא בניין בית המקדש במצב הנוכחי, המצב של היום. זה בעצם 'איברי השכינה'. מה זה 'איברים'? איברים זה האפשרות המעשית לביטוי של גילוי הנשמה. שכדי שאדם יוכל לגלות את הנשמה שבו, הוא חייב את האיברים החיצוניים. בלי שפתיים אין כל יכולת לנשמה להתבטא ולגלות את עצמה. לכתוב חידושי תורה אי אפשר בלי יד, וגם יד ושפתיים לבד אינם יכולים לעבוד בפני עצמם, ולצורך פעולתם הם צריכים גוף שלם. זה קומה שלימה

איברי השכינה, בנובר. כי לא נגרע מעבודתינו שום דבר בעולם, ולכל מקום שגלו ישראל שכינה עמם לבנות קומתה ולתקן בנינה.

כלל ישראל הם איברי השכינה ועל כל אדם לבנות את חלקו בבנין השכינה

כלל ישראל נקראים 'איברי השכינה', וזה בנוי בצורה זו, וכדי להבין יותר את הדבר נרחיב קצת. כלל ישראל בנוי כמו קומה שלימה. יש אנשים שהן 'עיני העדה', יש מהם שהם המוח, יש שהם הלב, הידים, הרגלים וכך עוד לפרטי פרטים, וכך עניינם מתחלק לפי מקומם בנקודת העבודה. ובעצם כל זה מסודר כמו 'פאזל' שכל אחד מחלקיו ממוקם במקום אחר, והכל ביחד יוצר סוג של שלימות. שגם בענין העבודה, לכל אחד יש את החלק הפרטי שלו בעבודה. אדם הרוצה לבנות את ה'קומה' הפרטית שלו, צריך לעבוד על הרבה דברים. הוא צריך ללמוד, להתפלל, לשמור את הידיים, רגליים, וכך גם את כל שאר רמ"ח האיברים ושס"ה הגידים. וכמו כן הוא צריך לשמור את עצמו בבחינת ה'סור מרע', וצריך להגיע בכל תחום לעשות את ה'ועשה טוב', ויש בזה הרבה מאד פרטים. ואדם שעושה את כל זה, נהפך להיות אדם גדול.

מהי משמעות המושג 'אדם גדול'? - שהקדוש ברוך הוא שורה עליו. יש

אתה אומר לעצמך, אם פעם עשינו את העבודה הזו בצורה של 'פנים בפנים' בתענוג והתרוממות עצומים, הרי שכיום אני נמצא בחוץ וצריך לעשות את אותם הדברים במקומי הנחות, וזה עצמו מעורר אצל האדם את הבכיה.

"בכל דרכיך דעהו" משמעו שאני

זוכר מרבנו של עולם בכל מה

שאני עושה

נשמע מהנ"ל, אפילו עתה שאין בית המקדש קיים, אם אנו מקיימים "בכל דרכיך דעהו", לבלתי עשות שום פעולה בעולם, כי אם שיגיע מזה צד עבודה להבורא ברוך הוא. "בכל דרכיך דעהו" משמעו שאני זוכר מרבנו של עולם בכל מה שאני עושה. שאם אני צריך לאכול, אני צריך לדעת שרבנו של עולם הוא שסיבב שאצטרך לכך. ואם אני צריך בגד ללבוש או מנעל לנעול ואני הולך לקנותם, אני צריך לשים אל ליבי ולזכור שמי שסובב שאצטרך לכך ואף אפעל להשיגו הוא רבנו של עולם. ועצם הידיעה ושימת הלב שהקדוש ברוך הוא הוא שמסבב שכל הדברים הללו יהיו זהו "בכל דרכיך דעהו", וזוהי עבודת ה' שבכל רגע. שאם יאמר אדם לעצמו, איך אלך עתה לאכול או לקנות את צרכי כשבזמן זה הייתי יכול ללמוד עוד קטע מהגמרא ולקיים בזה רצון ה', עליו לדעת שזוהי טעות, כי מי שסיבב את הסיבות שעתה אצטרך לדבר

שמוציאה את הדברים ומאפשרת את פעולת הגילוי. כשכלל ישראל נמצא בשלימות, אזי יש קומת השכינה שנמצאת מלמעלה ועד למטה, וזה כיום גם קיים, אלא שזה כמו שאמרנו רק מבחוץ, שזה לא מגולה כמו שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים.

ובכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, והיינו שיש את השכינה אבל היא רק בבחינת איברים שכביכול מפורקים, וצריך להתחיל לאסוף אותם כדי לאחדם לגוף שלם. אדם אוסף את עצמו, ציבור אוסף את עצמו, הדור אוסף את עצמו, ובוזה נהיה גילוי קומת השכינה.

בהעדר המקדש עבודתנו אמורה

להיות בנין קומת השכינה

ודבר זה הוא טוב וחסד אל העודפת עלינו, שגם חוץ מבית המקדש לא נעדר עבודתינו. בעצם גם היום בהעדר בית המקדש, יש את העבודה שלנו שאנחנו בונים באמצעותה את קומת השכינה, אכן עם כל זה "גם בכינו בזכרנו את ציון", לאמור שגם "על נהרות בבל - שם ישבנו", שחובה עלינו לעשות את העבודה של יישוב אברי השכינה, אבל זה במצב של "גם בכינו בזכרנו את ציון", כשאנחנו בגלות, עיר עוז לנו, לגרום שלימות היחוד רב הכמות ואיכות, ביתרון אור ושאת מִשְׁלַ עתה כמעשינו בחוץ. כשאתה עובד מבחוץ, אתה עושה את אותו הדבר, אבל

המלה "ישבה" לשנים - 'ישב ה' אחרונה. רבינו הזכיר מקודם שהעבודה שלנו היא ליישב את איברי השכינה, היינו להעמיד אותם על מכונם, שכל יהודי שעומד על מכונו כרצון ה', הוא חלק מאיברי השכינה שמתיישב על מקומו. כל נקודה בעבודה הפרטית שלך שהצלחת להתגבר על יצרך וליצור לעצמך איזושהי שלימות, כמו בתורה ובתפילה, שאתה מתגבר ומתקדם, בזה אתה מיישב את אותו אבר של השכינה אצל עצמך, עד שאתה עצמך נהיה יישוב של כללות איברי השכינה אצלך, שכל האיברים עומדים במקומם כראוי. וזה נקרא 'ישב ה', כלומר, איכה ישיבת אות ה' אחרונה, לישבה ולתקנה אפילו בהתחלקות העתים, ולפעמים עת לבבות, ואיך יתכן ליישב ה' אז בעת הזאת, כלומר, איך אפשר לעשות בנין שכינה בזמן שכביכול זה נראה כמצב הפוך, שהשכינה כביכול מוטלת בעפר. לזה כמתרין ואמר "בדד העיר", ומלת "בדד" נוטריקון ב'כל ד'רכיך ד'עחו, והראשי תיבות כאן בא ללמד דבר חשוב, שלמרות שמבחוץ הדבר נראה לכאורה כ'בדד' וכסוג של משהו לא בר סיכוי להיראות כמשהו חיובי, אם רק נפקח את העינים ונביט לעומקו של ענין נראה שהוא יכול להתהפך ברגע אחד ולהיות התגלות. העבודה שלנו צריכה להיות לעשות את שלנו, את מה שאנו יכולים לעשות במצבנו אנו, כלומר, את "בכל דרכיך דעהו".

זה, הוא רבנו של עולם, ואם אשים אל ליבי דבר זה, בזה עצמו אני עושה עבודת ה' - העבודה של "בכל דרכיך דעהו", שצריך להכניס את ה'דעהו' בכל המעשים, ובכל פרטי העתים שאינם שווים, כי עת לשחוק ועת לבכות, גם שתי אלה שייכים אל התורה ועבודה, שכל הרשימה המופיעה בקהלת (פרק ג ה-מ) של עשרים וארבעה העיתים שיש בעולם, מביעה את עבודת ה' הנדרשת בעתים הללו. שהקדוש ברוך הוא לא ברא את העת המסויימת הזו לאין צורך ולסתם, אלא הכוונה בבריאתה היתה לעבודה המיוחדת לעת הזו. שאם הביא אותך ה' לעת הזאת, השתמש בה לעבודתו ית'. כי מאין נמשך להעתיים חיותם - מהי מקור חיותו של זמן זה? יש אכן זמן של גלות וקושי, אבל גם לגלות יש חיות, שהקדוש ברוך הוא נותן לעולם מהות רוחנית בהלבשה גשמית של גלות, והכל מאתנו באמצעות כשרון פעולתינו, כי לית להם לעתים מנרמם כלום, ובכל עת כפי ערכה, ככה יעבוד את הכורא ברוך הוא עמה, ובוה יגרום גם כן השלמת נפשו, ותיקון בנין קומתה, אפילו בעת לבבות - אפילו בזמן שזה כביכול זמן של 'בחורף' ובכי, יש שם עבודת ה'.

**העבודה שלנו צריכה להיות
שנעשה את מה שאנו יכולים
לעשות במצבנו**

ולזה רמז המקונן באומרו "איכה ישבה" - פליג התיבה, שיש לחלק את

שהיא הכוח שמחיה את הבריאה. ממילא אפשר להגיד אותו דבר בענין 'ועתה', 'אין ועתה' אלא לשון תשובה, שכן אין דבר אחד בעולם המתקיים בכל זמן, חוץ מהתשובה שהיא קיימת בכל זמן, שבכל מצב צריך לשוב אל ה'. במצבים טובים - צריך לשוב ולהתקרב עוד יותר, ובמצבים גרועים - ודאי שצריך. אם אדם נמצא במצב סטטי, שהוא נמצא בדיוק במצב שהוא היה בו אתמול, זה עצמו דורש ממנו לשוב בתשובה.

בכל מקום שאדם שב בתשובה, הוא מתחבר לריבונו של עולם

עבשיו אם ניקח את זה צעד אחד קדימה ונעבור על הכ"ד עיתים המופיעים בספר קהלת, הכל זה 'עת', יש הרבה עיתים, יש עת לבכות וכדומה, אתה צריך רק להוסיף לעת את ה'וה' (מקור השם הקדוש יו"ה), 'וה' זה בעצם גילוי כבוד השכינה. אתה מחבר בין ה-ר' לבין ה-ה', ה-ה' זה שנברא בעולם הזה וה-ר' זה ההמשכה מעולם העליון, וכשאתה מחבר ביניהם אתה עושה תשובה. 'תשובה זה 'תשב וה'. ממילא כשאתה מוסיף את ה'וה' ל'עת' של ה'עת לבכות' ממילא זמן זה של 'עת' נהיה ל'ועתה', ואיך אתה עושה את זה - בתשובה. שכל מקום שאדם שב, הוא מתחבר לריבונו של עולם, שזה בעצם שיבת הנפש למקורה ולתכליתה ולמהותה.

ו'העיר' מוסב הדבור אל השכינה, שנקרא בזוה"ק 'עיר קטנה', 'עיר' הוא מלשון 'התעוררות', ואם אתה עושה כן, בכל דרכיך משוב עד רע, תיחד את איברי השכינה, אז לא נגרע מעבודתכם שום דבר, ובכל פרטי העתים והרגעים, יהיו איך שיהיו, יתכן לך ליישב ה' אחרונה, וזה עיקר תורת אדם, ולכן ראוי שהחי יתן אל לבו, לבלתי ירפה את עצמו מעבודת בוראו, כפינת העת אשר לא טובה, כי גם עם עת כזאת, חובת גברא ליישב השכינה.

הדבר היחיד היכול להיות מוגדר כ'זאת' הוא השכינה, והיחיד שיכול להיות מוגדר 'ועתה' הוא התשובה

יכול להיות שאפשר להבין זאת על פי מה שהזכרתי כבר כמה פעמים, שהנה איתא בחז"ל 'אין עתה אלא לשון תשובה' (מדרש תהלים, שומר טוב מומור ק ופילק"ש מורה רמז סז ועוד), וצריך להבין מה הפשט בזה, שכן מה הקשר בין לשון 'ועתה' לבין תשובה. ומצאנו שה'שפת אמת' מביא בשם ה'חידושי הרי"ם' בענין הא דאמרו שמלכות שמים נקראת 'זאת', לבאר הטעם שהשכינה נקראת 'זאת'. וכתב שהוא משום שאין כל דבר אחר פרט לשכינה שאפשר להגדיר אותו כ'זאת', שכן כל דבר הוא לא הדבר בעצמו, שהרי לכל דבר יש דבר מה אחר שמחיה אותו, או משהו אחר שהוא המקור שלו. הדבר היחיד שאפשר להגדירו כ'זאת' הוא, השכינה,

באדם עצמו, והכוונה בזה לאו דווקא לרוחניות במובנה הפשוט אלא לבנין הנפש, אם אדם בונה את הנפש שלו והוא אינו ממשיך להחזיק בזה, בנין זה לא יחזיק מעמד ויפול. ובדרך משל, אם אדם רוצה להתגבר ולבנות את עצמו בענין שבנפש, כגון ללמוד איזשהו דבר, או להתפלל ביתר עוז, ללמוד שליטה עצמית, או להתחזק בבין אדם לחבירו, אין מצב שהוא ישאיר את הבנין הרוחני שזה עתה בנה לבד מבלי להמשיך ולהחזיק בו. בנין רוחני אינו כמו בנין גשמי שמניחים אבן וזהו זה, אלא הוא חייב להיות עם נשמה שתחזיק אותו, שבלעדי הנשמה לא יהיה לדברים שאדם עושה כל קיום. ממילא אם אדם עושה פעולות של תורה ומצוות אבל הכוונה שלו בעשיה זו חסרה, הדבר הופך להיות בעייתי ביותר. וזה מה שמתאוננת השכינה ואומרת "נתנני בידי לא אוכל קום" ^(א"כס ב, יז) "בהעדר הבנאים לעסוק בבניינה", אם אין כי אם כל עצמם לצורך עצמם ולא לצורך גבוה, שהאדם עסוק עם עצמו, והיינו שלא לשמה, והכוונה, התורה נקרא 'חמדה', וכמו שכתוב ^(מלכים ב' כ, ג) בהמלאכים ששלח בן הדר אל אחאב מלך ישראל ^(שם, ג), "ויאמר לו כה אמר בן הדר בספך וזחבך וגו', והיה כל מחמד עיניך ישימו בידם ולקחו", ופירש"י, ומקורו בדברי המדרש ^(שמו"ר פ"ג ט, ד) והלא כל הראשונים דברי חמדה! אלא מהו "מחמד עיניך" - חמדה מתוך חמדה, זה ספר תורה

וזהו בעצם הרגע של 'ועתה', שאתה לוקח את ה'עת' ומחבר אותה בחזרה. שאם אדם נמצא באיזושהי עת מהעיתים התופסות אותו במהלך ימי חייו, כמו כל אחת מהעיתים המוזכרות בספר קהלת וכוללות את כל סוגי העיתים בעולם, כמו עת לשחוק ועת לבכות, וכמותם כל שאר המצבים והעיתים הקיימים בעולם, אם הוא משכיל לחבר את זה לתשובה וזה מביא אותו לשוב אל אלוקיו, בזה נעשה בנין השכינה. ובאופן כזה אין העיתים שולטות עליו, אלא הפוך, הוא שולט עליהן, הוא מרים את הזמן ובזה הוא יוצר גילוי שכינה.

לבנין השכינה אין די במעשים, אלא יש צורך בנשמה

כל זה אמור אכן כך להיות. אבל ובהעדר הצדיקים, מתרעמת השכינה לומר "נתנני אדני בידי לא אוכל קום" ^(א"כס ב, יז), שהשכינה מתאוננת ואומרת, אני נמצאת בידי אנשים אשר אצלם "לא אוכל קום". ותחלה נבאר, "כל עמה נאנחים מבקשים לחם, נתנו מחמריהם באוכל להשיב נפש" ^(א"כס ב, יב), וכל זה מתרעמת השכינה כביכול, בהעדר הבנאים לעסוק בבניינה. כי לבנין השכינה אין די במעשים, אלא יש צורך בנשמה, כי הנשמה מחזיקה את הדבר. שכן בניגוד לעולם הגשמי שבו אתה מעמיד אבן על אבן ומבנה זו ממשיך לעמוד על תילו, בעולם הרוחני, אפילו

והעליון מושג מהתחתון. וממילא אם אתה עושה 'אחד ועוד אחד', כלומר, שאם התורה היא בעצם שמותיו של הקדוש ברוך הוא והעולם הזה נברא כולו מכוח התורה, אזי העולם הוא בעצם פרשנות של התורה. כל מה שאנו רואים בעולם, יש בו משהו מהתורה. צריך פשוט ללמוד 'עליון מתחתון', שזה אומר לקחת את העולם, להוציא ממנו את המשל שלו, שהוא המעטפת, להוציא ממנו את הנקודה הרוחנית ולהעביר אותה לעבודת ה'. וזוהי בעצם היכולת להוציא את הנשמה של הדברים, לא לראות רק את המעטפת והסיפור שמבחוץ, אלא לראות את ה'געדאנק', דהיינו התודעה הפנימית של הדברים, להבין מה מונח פה בעומק. וזוהי עיקר ותכלית נתינתה של התורה לעמו ישראל, רק להשיג רוממותו יתברך באמצעותה, ובאמת המשכיל הנותן דעת להתבונן בפנימיות התורה, נפשו יודעת מאוד גדלותו ורוממותו. שאם אדם באמת לומד את התורה מתוך מטרה להשיג את פנימיותה, בזה הוא מגלה את גדלות ורוממות ה'.

תכלית הלימוד היא, למצוא את בורא העולם בתורה

לא כן הכסיל בחושך ילך, כשאדם לומד רק לצורך עצמו, ואפילו בהתרמי שרואה לפעמים איזה חידוש בתורה, שלפעמים מגיע רגע שהוא כן מוצא

שנאמר בו (פסלס יט, יא) "הנחמדים מזהב ומפז". ויש ליתן טעם לשבת, למה נקרא התורה 'חמדה מתוך חמדה', להיות היא הנותנת חמדה בתוך פרטי החמדות שבעולם כולם נמשכים מחמדת התורה. שכל תענוג שיש בעולם, כמו באכילה, בשתייה, בדיבור, בנייעס, בלשון הרע, וכן בכל דבר בעולם שיש לאדם תענוג ממנו, גם תענוג שאינו ראוי, תענוג זה מקורו בתורה, כי היא מקור הבריאה, כי באורייתא אסתכל קודשא בריך הוא וברא ע'למא (וזה"ק ח"א קסא, ב). ממילא איזה מקום שיש חמדה - ממנה הוא. אתה מוצא איזושהי חמדה, דע לך שחמדה זו מסתירה בקרבה תורה. אין מציאות אחרת, כי אם לא היה מקורו של התענוג הזה בתורה לא היה לו כל חיות וקיום. גם תענוג שנראה כזה שאינו סביר ומובן, מקורו בתורה, אלא שהוא מולבש עכשיו בדבר הגשמי הזה שנותן לו תענוג, והתורה שהיא בעצם מקורו נמצאת באיזשהו סוג של גלות בתוך הדבר הזה. ואותיותיה המלוכשים ככללות המדריגות ופרטי התענוגים, רק ששינו בני ישראל באמצעותם חשנת אלהות. בעצם הכל נועד לשם חיבור לקדוש ברוך הוא. כל תענוג נועד מעיקרו להיות תענוג רוחני מהדבר הזה, שכן אין תענוג בעולם שאין לו במקורו איזושהו תענוג רוחני. כי כללות התורה רושם אלהות, שכן כל התורה היא בעצם שמותיו של הקדוש ברוך הוא, כמו שכתב הרמב"ן, והעולם רושם התורה,

למטרת קבלת ממון וכבוד, וזהו ממש ההיפך מגילוי כבוד ה', גילוי השכינה.

כוונת ה' בהורדת התורה למטה להשיב נפש למקומה הראשון

וזוהו הרמוז במה שאמר הכתוב "כל עמה נאנחים מבקשים לחם", כלומר, אפילו פחותי הערך - נאנחים, כאשר אישים המשכילים ואמיתים שנאנחים אנחה השוכרת חצי גופם, כשמרגישים בעצמם שלא יצאו ידי חובתם מתורה ותפלה וכדומה, שזהו מדרכי הצדיקים הנאנחים תמיד ומקמינים עצמם לפני בוראם, שהצדיקים האמיתיים תמיד חושבים שהם עדיין לא הגיעו למה שהיו צריכים להגיע בעבודת ה' ושלא יצאו ידי חובתו נגד גדולתו ורוממותו, ועומק התורה לא עמדו על פנימיות סודותיה, אפילו אות אחת, ומבקשים תמיד כל חייהם עודם בעולם הזה, להשיג במושכלות וצפונות סודות הנוראים ונפלאים הנגזרים בה. שתמיד הם אומרים לעצמם שיש כאן הרבה יוצר מה להשיג ולהבין ממה שהם הגיעו אליו בהשגתם, וכמה שהם לומדים עדיין הם מרגישים שאין בזה די, והדבר גורם להם לשברון לב. והכסילים הולכים בקוף בפני אדם ונאנחים גם כן, ו"מבקשים לחם" - מוסב על התורה הנקרא 'לחם', כמו שכתוב (משלי ט, ט) "לבו לחמו בלחמי", ומרמז את הבריות כאלו נאנחים על חסרונם ומבקשים 'לחם', לעמוד על צפונות סודות התורה, שיש

איושן חידוש, שנה ברואה להתפאר את נפשו, שנאה אומר ונאה דורש, ותפארתו עובר על פשע, שמתפאר גדלות התורה שיש בה רזין דאורייתא, ולבבו לא כן ידמה, כי אם להיות לו תפארת מכני אדם שנאה דורש, שהוא מרגיש טוב עם זה שהוא הצליח למצוא איושן חידוש, געדאנק, או דרש מבריק ונאה, וברור שאין זה תכלית הדברים, אלא תכליתם היא הפוכה - למצוא את הבורא בתורה שהוא לומד.

אדם האומר דברי מוסר למטרת קבלת ממון וכבוד, זהו ההיפך מגילוי כבוד ה'

ואמרת, לזה שנו חכמים במשנה ראבות (פ"ד מ"ה), 'אל תעשם עטרה להתגדל בהם', כלומר, אל תעשם את התורה עטרה להתפאר אותה, כמה רזין וסודות נגזרים בה, וכונתו להתגדל בה? להתגדל את עצמו כאשר שנים הוא מאנשי השם, ויודע סודות התורה, ועל כן הוא חושב גם כי ראוי ליתן בכיס עינו לפרנסו ולכבדו בכל מיני כבוד, כאשר נתרבה בדור הזה, רבו כמו רבו המרמים בנפשם לומר אלכה לי אל הגדולים לעשות כמעשיהם, לומר תורה ומוסר, וליתן אורחא לבני נשא, להתנהג בעבודת הבורא, ועדיין עמידתו בחוץ, חושך ולא אור, ואפילו פסיעה אחת לא פסע ולא דרך בדרכי העבודה, והכל בעבור חמדת הממון, שרוצה לקבל חלף עבודתו ותורתו. אדם אומר דברי מוסר

הראשון היה מסוף העולם עד סופו והגמרא שם אומרת עוד שהוא היה מארץ ועד לרקיע, ושני הדברים נלמדים מהכתובים. והגמרא תמזה דהנה השיעורים הללו לכאורה סותרים זה את זה, והיא מתרצת שאידי ואידי חד שיעורא הוא. והדברים תמוהים, שכן אם מסוף העולם ועד סופו ומן הארץ ועד הרקיע שיעורם זהה, מדוע אם כן צריכים להיאמר שני השיעורים. והשיב הרב פינקוס, 'אידי ואידי חד שיעורא הוא - אין כאן שני כוחות! לנפש האדם יש כוח התפשטות, והבחירה נתונה ביד האדם להיכן תהיה התפשטות נפשו. או שהאדם מצמצם וסוגר את עצמו בעולמה של תורה ואז הוא מרים את כוחו עד לרקיע, או שהוא מתפשט לרוחב מקצה לקצה, שזה אומר שאתה יודע כל מה שקורה בעולם מקצה לקצה, אבל במציאות אתה נשאר דבוק לקרקע. וזוהי משמעות דברי רבינו כאן, 'משיבת נפש' היינו שהאדם אכן יכול לבנות את קומת השכינה, אבל זאת רק בתנאי שנפשו עולה כלפי מעלה. דהיינו שרק אם הוא עסוק בבנין ו'מטפס' מקומה לקומה, בזה הוא יכול לבנות את קומת השכינה. אבל אם האדם עסוק בענייני העולם הזה, הוא בעצם נמצא במצב של שכיבה, ומי הוא זה שיכול לעלות במצב כזה מקומת הקרקע אל הקומות העליונות? אדם השוכב ונטוע עמוק בתוך קרקע ענייני העולם הזה, אין כל מצב שהוא יכול להתרומם ולהתעלות ממקום זה.

אנשים הרואים את האדם הגדול שכן מנהגו, והם מחקים אותו בתהלוכותם, ובאמת ז' תועבות בלבם, ו'נתנו מחמדיהם', היא התורה הנקראת 'חמדה מתוך חמדה' - "באוכל", היינו בעסק בענייני העולם הזה, והכל בעבור אכילה ושתיה, ואיך לא יעמו כמעיל בשתם. וכי לכוונה זאת נתן הקדוש ברוך הוא חמדה גנוזה לעם ישראל? שכן זו היתה ה'חמדה גנוזה' שהקדוש ברוך הוא השתעשע בה, וזה שזה ירד והתלבש בתוך תורה המלוכשת בענייני עולם הזה, ודאי לא היתה כוונתו שהאדם תישאר רק כך, רק כוונתו בזה היתה "להשיב נפש" - מוסב על השכינה שהיא נפש העליונה והנקראת 'נפש דוד', אל מקומה, ליחידה למרום שבתה, באמצעות התורה כמבואר. וכמו שכתוב (ספ"ט, יט, ט) "תורת ה' תמימה, משיבת נפש", כלומר, כל עצמה של נתינת התורה, להראות את הדרך אשר ישכון אור, איך להשיב נפש, לייחדה למקום אשר היה שם אהל בתחלה. כלומר, להחזיר את המצב הזה של גילוי כבודו יתברך בעולם.

אדם הנטוע בקרקע הווית

העולם הזה אינו יכול להתרומם

במעלות רוחניות

וביון שהכסיל נותן החמדה בעבור האוכל, להשיב נפשו הנשמיות, בודאי אינו יכול להקימה מעפרה, להשיבה אל מקומה הראשון. כדי להבין את הרעיון בזה, אביא את דברי הרב פינקוס בעניינה של נפש האדם. איתא בגמרא (פגי"ג, יב, ב) שאדם

במקום או במצב מסויים שאתה לא יכול לעמוד בהם, ואתה מעדיף שלא להישאר שם, אתה בעצם זורק את האשמה כביכול על הקדוש ברוך הוא, ועל זה אומר הקדוש ברוך הוא "מה מצאו אבותיכם בי עול" - וכי אתה מעמיד אותי במקום שאני הוא האשם בצרותיך. אלא ודאי שהאדם חייב בעבודת ה' בכל מצב שהוא, אבל זו צריכה להיות לפי ערך, כמה שהאדם יכול לנסות ולעשות - עליו לעשות. אם הוא יכול מפעם לפעם לעשות מעשה אחד לשם שמים, להתחבר לזה ולחשוב על זה יותר במונחים שמימיים, אזי גם במעשים הגשמיים נהיית הנקודה הזו של בנין השכינה. וצריך לדעת שזו היא בעצם הגלות, שמה שאמרו חז"ל (פסוק מט, ב) 'מיום שחרב בהמ"ק אין וכו', בכל יום ויום מרובה קללתו משל חבריו, זה כולל את הנקודה שכביכול יותר ויותר קשה להגביה. "נתנני ה' בידי לא אוכל קום", שזה בעצם המקום שהשכינה נמצאת בו היום, ולכן כל מה שהוא קטן היום יש בו חשיבות גדולה.

ככל שהדור יותר ירוד ויותר

מנותק, כך האדם נעשה יותר

קרוב בעשייה הפרטית שלו

וזו מה שהובא בשם המגיד על מאמר הנביא במגילת איכה (ה, א) "כל רודפיה השיגוה בין המצרים". כי הנה לפי מה שלמדנו הדברים פשוטים, שכן השכינה נמצאת בכל פרט ופרט, וכשאתה

וזו תרעומת השכינה, אשר ניתנה בידי האדם לתקנה ולהקימה, כנוכר בפתיחת הענין "והארץ נתן לבני אדם". וכיון שנעדר מהם עיקר התורה ועבודה לצורך גבוה, אם כן "נתנני אדני בידי לא אוכל קום" ודאי חם ושלוש.

אדם שמטרת מעשיו לרומם את

השכינה בשם 'ישראל' יכונה

ובאמת אישים המשכילים משימים מנמתם כל ימיהם, אפילו ממעשיהם בחוץ וגשמיות, כאכילה ושתייה ושינה ומשא ומתן וכדומה, תענוגות בני אדם המלוכשים בארציות, עיקר מנמתם להעלות ולהגביה משם איברי השכינה, ובוה קונים שם טוב לעצמם, והקדוש ברוך הוא מתפאר במעשיהם, ובשם 'ישראל' יכונה, על שם הכתוב (ישעיה מט, ג) "ישראל אשר בך אתפאר", כלומר, מתי ראוי לבנותם בשם 'ישראל', שהוא מורה על שם המובחר - "אשר בך אתפאר", כלומר, במעשים הטובים, כנוכר, אפילו בארציות, גורם תוספות תענוג להגביה איברי השכינה, ובמעשיהם כזה, מתפאר הקדוש ברוך הוא.

נקודת האיזון בעבודת ה'

אכן צריך תמיד לזכור את נקודת האיזון, כלומר, שלא ללמוד את דברי ה'אור המאיר' ולהחליט שאם אלו הם פני הדברים הרי שאני מחוץ ל'פרשה'. שכן בדיוק אלו הם דברי רבינו בתחילה, שאם הקדוש ברוך הוא העמיד אותך להיות

שבו חווים עתה טרגדיה גדולה, כמו בית שיושבים בו 'שבעה' בעקבות מקרה טרגי. והנה האבל שחווה את הטרגדיה מבקש כוס מים. האם סביר להניח שישמע זאת אחד ויחשוב לעצמו 'הרי אני ממילא איני יכול לנחמו, אז שישאר צמא', הרי ודאי שרעיון הזוי כזה אינו שייך שיקרה כלל ועיקר. הפוך, כל אחד מאיתנו ירוץ ויעשה את המעט שהוא כן יכול לעשות. אני יכול להביא לו כוס מים, אעשה זאת בשמחה. זה לא מנחם? - אמת ויציב, אבל את המעט שאני כן יכול לתרום, כן אתרום.

צער השכינה מוגדר כדבר קשה מאד. וכמו שאמר משהו 'הקדוש ברוך הוא מצטער - שיגאל את עצמו, מה אמור להיות חלקי בענין הזה?'... והתשובה לזה פשוטה מאד: זו לא באמת בעיה. הקדוש ברוך הוא יכול לפעול גאולה לעצמו ברגע אחד, אבל מה שיהיה אז הוא, שאנחנו נישאר בחוץ. הקדוש ברוך הוא כביכול ככל את עצמו בזיקים ואסר את עצמו בתוכנו, ועשה את כל זה בשבילנו, ואנחנו עצמנו איננו מעמידים את עצמנו לפעול בענין זה אפילו בערך הקטן שאנו כן יכולים לו.

הבושה אשר צריכה להיות לאדם בהעדר התייחסותו לצער השכינה

לפני פדיון ה' מצערו בואו ונתחיל תחילה מענין הבושה. הקדוש ברוך הוא הרי עשה את כל זה בשבילך והוריד את

מבחוץ, נכון שמצד אחד אתה אינך מרגיש את העבודה שלך ואתה לא נמצא שם, אבל מצד שני אתה נמצא קרוב מאד. אכן זו עבודה לא כמו העבודה שהיתה בזמן שבית המקדש היה קיים שהיה אז היחוד והאדם היה אז צריך להתקדם ולהגיע יותר ויותר לפניו, אבל פה זה נמצא קרוב אליך וזה נחשב. וכפי כמה שהדור יותר ירוד ויותר מנותק מהענין הזה, כך האדם נעשה יותר קרוב בעשייה הפרטית שלו. כל פרט קטן, כל 'קרעכץ'. ואם אתה לא מצליח להתחבר ולא מצליח לעשות, זה כבר חלק מה'רודפיה השיגוה', שבבין המצרים אפשר להגיע לגילוי כבוד ה'.

דרך העבודה באכילה ושתייה

אותו הדבר הוא גם בחלק של האכילה ושתייה. שלמרות שאדם אינו יכול להגיע לכאורה למצב שבכל אכילתו ושתייתו יהיה דבוק בשכינה, אבל לפחות הוא צריך שיהיה לו איזשהו מושג בזה. כגון אם בעת האכילה הוא זוכר שהוא צריך ללמוד, בזה עצמו יש לו שייכות והתחברות. בשעת הברכה הוא מכון לזכור את הקדוש ברוך הוא שציווהו על זה - זוהי התחברות. אם הוא עושה את המעט שהוא כן יכול לעשות - זוהי סוג של נתינה לענין הזה של בנין השכינה.

ההתייחסות הראויה לצער השכינה
למה הדבר דומה - לפעמים נתקלים בסוג של טרגדיה גדולה. נכנסים למקום

הלו אינם קשורים אלי'. כי האמת היא שכל זה נמצא בשבילך, "למענכם שולחתי בבלה" (ישעיה מג, יד). השכינה נמצאת כאן בשבילנו. מה פירוש 'זה לא בשבילי', 'אני מחוץ לענין', 'אני לא מתאים לענין הזה?' הרי אין לזה כל הסבר הגיוני. כל כך הרבה זמן, כל כך הרבה צער יש בעולם. וכלשונו של רבי שלמה הלוי אלקבץ במכתבו (הוצא בהקדמה לספר מגיד משרים ושל"ה ר"ט מסכת שזעזע) אשר בו הוא מתאר את מה שהשכינה סיפרה למרן הבית יוסף על גודל צערה, וז"ל: 'זה כמה שנים נפלה עטרת ראשי ואין מנחם לי ואני מושלכת בעפר חובקת אשפתות וכו' ואילו הייתם משערים אחד מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות מהצער אשר אני שרויה בו לא היתה נכנסת שמחה בלבבכם ולא שחוק בפיכם, בזוכריכם כי בסיבתכם אני מושלכת בעפר. לכן חזקו ואמצו ועלצו בני ידידי המהדרים ואל תפסיקו הלימוד', כי זה גרם לשמחה גדולה למעלה.

והכוונה בזה היא, שאם ניקח את כל הצער שעוברים בני האדם בעולם ונדמיינ בזה את גודל צער השכינה. הרי אם משהו יכנס רק לתוך הצער של איזוהו יחיד, הרי כל אחד מכיר משהו בסביבתו שעובר קשיים מסוגים שונים ומשונים, זה בפרנסה וזה בשידוכים וזה בצער גידול בנים, זה בנפש וזה בגוף, וכך הלאה כל מיני

עצמו עד למקום הזה, עד לדור הזה ולמצב העגום הזה בשביל שלך יהיה חיבור איתו יתברך, ובשביל שהנפשות שלנו גם יוכלו להגיע לאיזוהו חיבור. וכמו שמספרים על המגיד מטשערנוביל שאמר, שבעצם המשיח היה כבר מזמן יכול להגיע, אבל מחכים לעוד כמה נשמות שעוד לא הגיעו לתיקונן. ישב שם משהו והפטיר, 'נו, כבר עבר כל כך הרבה זמן חיכינו, אז מי שלא חזר, אז לא'. אמר לו המגיד: 'אתה אחד מהם'...

אנחנו בטוח מהנשמות הללו, שכן אם אנחנו חזרנו שוב ושוב לזה העולם אחר שמסובב הסיבות סיבב אותנו להיות ניצבים ועומדים כאן, אזי ברור שהכוונה אלינו. ואם כן, כביכול אותו מושג של 'צער השכינה' שקיים והוא בעצם בגללנו, אזי 'כל יום ויום מרובה קללתו משל חבריו' קשור בנו, והירידה מדור לדור קשורה לאחריות שלנו. אם אנחנו היינו מצליחים יותר לתיקון הנדרש, אזי או שאנחנו לא היינו פה, או שצער השכינה היה כבר נגמר, כי שניהם ביחד אינם יכולים לדור בכפיפה אחת.

גודל צער השכינה

ולכן המקום שמחייב ונדרש מאיתנו לפחות לנסות את הקצת, את המשהו ועוד משהו, ולא לברוח מאחריות ולומר 'לי אין כל שייכות לענין, הדברים

גם במעשים קטנים יכול האדם להוסיף בגילוי השכינה

ומצד שני כן הוא גם לטובה, שבמעשים קטנים אפשר לגלות ולהוסיף גילוי שכינה בעולם, לשמח את השכינה אפילו בדברים קטנים ביותר, שמה שפעם היה נדרש בשבילו לעשות דברים גדולים, היום בפעולה קטנה יכול להיווצר יחוד גדול ומשמעות גדולה.

יעזור ה' שנזכה באמת להיות 'רודפי י-ה' השיגוה בין המצרים'. ולעולם לא אפסה התקוה, כי בכל רגע יכולה להיות המציאות הזו של 'פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים' (מלאכי ג, 6), ויכולה להיות בבת אחת התגלות של כבוד ה' בעולם ועוד בשנה זו. אנו מאמינים בני מאמינים, ואחכה לו בכל יום שיבוא, ובבת אחת הכל יכול להשתנות גם בתוך החושך הזה בו אנו נמצאים. ואדרבא, כמו שאומר הזהר"ק שככל שהולך ויורד בסוף זה מגיע למקום של 'בעתה אחישנה'. ה' יעזור שיהיה זה במהרה בימינו, אמן.

קשיים העוברים על בני האדם. בכל אופן אי אפשר לתאר ולשער את כמות הקושי העוברים על בני האדם. והנה כיון שכל אדם הוא רק אחד מאיברי השכינה, ממילא כל צער שיש לאדם הוא רק חלק מצער השכינה, ואם נקבץ את כל הקשיים של כל בני האדם עלי אדמות גם יחד, זהו בעצם צער השכינה, וכל אחד בעצם מבין רק מעט מצער זה של השכינה. ואם אני יכול להיות שותף ולקחת אחריות לחלק מצער זה, שהרי כל הצער הזה הוא בסיבתנו, שכן מה שאנחנו כאן זה הרי בגללנו ובגלל מעשינו, אזי הקדוש ברוך הוא שהוא טוב ומטיב ויודע מחשבות, מקבל כל זאת באהבה ומסייע לנו. ובדורנו זה מספיק לו יתברך גם מעשה מועט, 'קרעכץ' אחד, התעוררות כלשהי, או איזושהי נקודה שתעורר אותנו לשוב אליו יתברך, כל אחד לפי ערכו יש לו לקיים את חלקו באחריות למעט את צער השכינה.

מגילת איכה (ח"ב)

ביאור ע"ד העבודה בענין תפילת אבות תיקנום

וביאורי פסוקים ממגילת איכה

‘ארץ ישראל גבוה מכל הארצות’ -

בחינת ארציות של ישראל גבוה

מכל בחינות הארציות

ו'השליך משמים ארץ' את ה'תפארת' של
'ישראל', כי בזה עיקר השלמת

נפשם, ובשם ישראל יתכנו בעשותם כבה,

כבר רמזתי אשר חכמים הגידו (קדושין סט, ב)

ארץ ישראל גבוה מכל הארצות, כלומר

ארציות של ישראל גם זה גבוה מכל בחינות

ארציות, כאשר עשיית הארציות נעשית

בצורה יהודית, אין זה כעשיית ארציות

בצורה גשמית סתם כך, אלא זה גבוה מכל

בחינות ארציות, לשלול ארציות וזולתם,

האובלים למלאות בריסם ורודפים אחרי

תענוגותם, שלא יהיו זרים מתאות לבם

בבהמה הרדופה למלאות תאותה הבהמיות,

לא כן מעלת עם קדוש ישראל, ארציותם

גבוה ורמה מזולת עמים, כי גם בבחינת

ארציותם גורמים תענוג אליו יתברך, כנוכח.

כי האמונה תקוע בקרב לבם, שגם שם

מלוכשים אותיות התורה, ומדבקים

‘השליך משמים ארץ’ - כל

התענוגים הגשמיים שורשם

במקום הגבוה

ובזה יש לרמוז בכתוב לדרשו לטובה,

‘השליך משמים ארץ תפארת

ישראל’ (איכה ג, ב), רצה להורות, שהבורא

ברוך הוא ‘השליך משמים’ מקום הגבוה,

אורות בהירים ורמים, והלכישם בארציות

ותענוגות בני אדם, העולם הזה מלא

בהרגשות, ושורשם במקום גבוה, אין שום

תענוג הנמצאת בעולם הזה שאין לו שורש

וסיבה במקום עליון, וזהו פירוש הכתוב

‘השליך משמים ארץ’ שכל התענוגים

הארציים שורשם בשמים.

והקב"ה עשה כן בשביל ‘תפארת

ישראל’, בבדי שיקבל

התפארת מעם קרובו ישראל, כשישכילו

עשות עניני ארציותם בחכמה ודעת, שכלל

ישראל ימצאו עבודת ה' בתוך העניינים

הארציים, ויבינו את משמעות כל דבר

גשמי, שיעודו עבודת ה' שבו ועל ידו.

נבנים כל הנבראים. ואינם כאותיות הנכתבות בדיו על הקלף, אלא אותיות רוחניים, כוחות רוחניים, שישנם בכל אות ואות.

ונמשכים מקודש עליון, מקום מוצאם ושורשם בחכמה הנקרא קודש בנודע (זה"ק ח"צ קכ"א, ב), ולכן נקראים הם 'אבני קודש', וככתוב (משלי כד ג) 'בחכמה יבנה בית', שהקב"ה ברא כל בחכמה, ולכן בכל דבר ישנה נקודת חכמה, וצירוף כל דבר ודבר שורשו בחכמה.

ו'תשתפכנה אבני קודש', אותם אבנים ששורשם ברוחניות נשפכים בחוצות, אותם אותיות שבהיותם בתורה ובקדושה מבטאים את דבר ה' שבהם, כאשר באים הם לגשמיות לא ניכר בכך קדושה ורוחניות, למרות ששורשם בקדושה. ורומז הכתוב, 'תשתפכנה אבני קודש', אותיות הנמשכים מקודש עליון, 'בראש כל חוצות', ואפילו בחיצונים מלובשים שם אותיות התורה, המושכים להם חיות ממקום חיותם בשורשם, גם הקליפות והחיצונים חיותם מאותיות התורה והקדושה.

עליית האותיות הרוחניות בעשיית הגשמיות לשם שמים

ומובל על עם ישראל להעלות משם, ולעשות צירופי אותיות ותיבות בתורה ותפלה ושירות ותשבחות, כאשר

פנימיות מחשבתם לאותיות אלו, להעלותם לשורשם, צורת העלאת הארציות תחילתה באמונה הפשוטה שכל דבר גשמי חיותו מאותיות רוחניות, שעל ידי זה ניתן לחבר את העניינים הארציים לשורשם. ומבואר מהמגיד ממעזריטש זי"ע, שבנוסף לכך נצרך שהאדם יבטל את עצמו, שיידע שאין לו מעצמו יכולת לעשות מאומה, ושניהם יחד יוצרים את היכולת להרים ולהעלות את הבריאיה.

'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות' - האותיות הרוחניים משתלשלים מהחכמה העליונה עד לחיצונים

ובכה נרמו בכתוב (איכה ד, ב) 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות', והכוונה ב'אבני קודש' הוא שהאותיות נקראים אבנים, כמו דאיתא בספר יצירה (פ"ד מט"ו) שקורא לאותיות אבנים, כשם שבניית בניין הוא צירוף אבנים, כמו כן בניית כל דברי העולם הוא על ידי צירופי אותיות, וכמבואר בתניא (שער היסוד והאמונה פ"א, פ"ו) שהאבן מתהווה על ידי צירוף אותיות א' ב' ו', וצירופי האותיות הרוחניים זהו הקוד הפנימי של כל דבר ודבר, וכשם שמוכן שבשינוי הד.נ.א. משתנה הנברא, כמו כן בשינוי הד.נ.א. הרוחני, בשינויי הצירופים הרוחניים משתנה הנברא. ולכן האותיות נקראים אבנים, כי הם האבנים הרוחניים שעמם

וכאשר אדם עוסק במילי דעלמא בלי כוונה ומשמעות רוחניים הוא משליך בכך אותיות לקליפות, לעשות עמם צירופים לא טובים, זאת הגורמת לסגור עליו הדיבור, ונעשה אדם באמצע תורתו ותפלתו, שאינו מצליח להתפלל כראוי. כי אותן הצירופים שעשה בחיצונים עומדים לנגד פניו, ורוצים עליה על ידי נענועת אותיות התורה ותפלה,

והבסיל הזה לא די שאין כחו בפיו להעלותם ולהפכם לצירופים

טובים וקדושים, אלא אדרבה נגרר אחריהם, לחשוב מחשבותיו ורעיוניו שעסק בהם בחוצות ורחובות. והוא המבואר בספרים הקדושים שבשעת התפלה הוא שעת עליית המדות, בעת שבאים אליו מחשבות זרות באמצע התפלה, אולם בתנאי (פרק כט) הזהיר מלעסוק בכך כל עוד שמחובר האדם למטה, כי מאחר שלא הרימם באים הם אליו בתפלה בשביל שיעלה אותם, וצריך להיזהר שלא ינתקו אותו, (והארכנו בענין זה במקומות אחרים, וא"כ"מ).

'חשך משחור תארם' במקום

שיהיה 'יתרון האור מתוך החושך'

מול זה בא חרמו בדברי המקונן (איכה ד, ט)

'חשך משחור תארם לא נברו

בחוצות', ויש לדקדק כפל לשוני 'חשך משחור', היינו חשך והיינו שחור, וכי יש חשך יותר משחור, ומה היה המקרא חסר

אדם אוכל ושותה ולומד מכוח זה מעלה ומהפך הוא בזה את האותיות שהיו במאכל ומשתה לאותיות של תורה ותפלה. וכמו כן על ידי אותיות שירות ותשבחות שמודים ומשבחים לה'. ובמקרים קשים יותר, מעלה האדם את האותיות שבתוכם, על ידי שמתאמץ לעבוד את ה' למרות התמודדותו, וכאשר בא לאדם יראה מענייני העולם יש לו לחפש שם מה הוא רצון ה' ובכך מעלה הוא את האותיות שבאותה יראה.

והיינו בהיות לו התפשטות הדעת, חיבור לה', אפילו כשיוצא לפעול ולעבודתו בראש כל חוצות, בצאתו לעולם להבאת טרפו ומוזנו, נזהר הוא לעשות זאת כראוי, שגם שם יחשוב מחשבות קדושות, ולדחות מעליו תערובות רע ממידות הפכיים. ותועלתו גדולה אחר כך בנשתי אל הקודש פנימה לחוציא דבור לפני אלקים, אין לו שום מחשבות זרות ומדות הפכיים, כיון שעשה לפיו מחסום ולא השליך אותיות למטה לעשות צירופים בחיצונים. זמן התפלה היא שעת המבחן לאדם אם העלה באותו יום את 'אבני קודש' שבגשמיות, שעל ידי זה ביכולתו להצליח להתפלל ולהתחבר, ואם לא יש לו קושי להתפלל בכוונה ולהרים את תפלתו.

לאפוקי מי שנבער מדעת, ואינו שומר פיו ולשונו בעבודתו בחוץ, ומשליך אותיות לקליפות, קליפה היינו דבר נפרד,

הארמון אף אחד אינו עושה דברים שאינם מתאימים ומקובלים, כי מי איש בער לעשות היפך מעשיהם. לאפוקי כשנתרחק ונתגרש משלחן אביו, בין פחותי הערך מוגשמים ומכוערים כמעשיהם, והוא עודנו מחזיק בתמותו, כאשר למרות שנמצא בין אנשים מגושמים מצליח לשמור על עדינותו, ונפשו קשורה בנפש אביו, ככחו או לנהוג בנימוסי מלכים כחו עתה גם כן ללכת נגד הכסילים, וכל מעשיו בתכלית היופי כאלו עומד לפני אביו המלך כחצר הפנימיות, אזי ניכר לעין כל היותו בן מלך, ושינה השינוי באכילתו ומלבושיו ופרטי מעבדיו מאנשי החוצות, זהו עיקר תענוג אביו המלך, יותר כאשר מאז מרם צאתו החוצה. ורואים זאת בחוש, שלפעמים כאשר מגיעים למקומות של אנשים ירודים לפתע רואים ביניהם אחד שצורתו נראית טובה יותר, וניכר בכך שמקורו משובח יותר, כמו כן כאשר המלך שולח את בנו למקום שלא ניכר שם כבוד מלכותו ובכל זאת הוא מתנהג שם בצורה הראויה, הרי זה מעורר חן ויופי, ומביא בכך תענוג לאביו המלך.

ולתכלית זה נשלחו נשמות ישראל מבית תענוגיהם לעולם הזה, מקום חשך ואפל, לבוהם איך יתנהגו במפעלים ומשתיהם ומאכלם, בהיותם חוץ לפלטין המלך, ואז ניכר שלימותם ויתרונם על זולת עמים, העושים במחשך מעשיהם ועשות גנות מדותיהם, והם בני המלך הקדוש ברוך

באומרו חשך תארם. וגמר אומר 'לא נברו בחוצות' צריך הכנה.

והנראה, כי הנה אלו הגוים אשר הניח ה' לנסות כם את ישראל, לבחון הטוב באמצעות הרע, ועיקר שלימותם ותכליתם לא ניכר ביתרון אור ויתרון שאת, כי אם באמצעות יציבת גבולות העמים למספר בני ישראל, לדעתם מאוס ברע ולבחור בטוב, כשם שיתרון האור מן החושך' (קבלה ד יג), שדייקא על ידי החושך ניכר מעלת האור, כמו כן מעלתם של בני ישראל ניכר על ידי אומות העולם, על ידי שישנו רע ובני ישראל מתמודדים עמו ובוחרים בטוב, ובכך שישנו בחירה ובני ישראל בוחרים בטוב ניכר יופי כלל ישראל. ובוה תולה שכר ועונש, ולבוונה זאת באה הנשמה ממקום הנבזה כסא כבודו יתברך, למקום הנמוך עולם הזה השפל והגשם, תערובות רע יותר על הטוב, שרק בעולמנו הרוב רע, מה שאין כן בעולם היצירה חציו טוב וחציו רע.

מעלת בן המלך ניכרת בהיותו מחוץ לפלטין אביו

והוא למשל אונן, מלך גדול שהיה לו בן יחיד, ועלה ברצונו לבחננו מה יהיה משפט הנער ומעשהו בהיותו חוץ לפלטין המלך, איך יתנהג בן המלך מחוץ לארמון המלוכה, כי בודאי עודו בפלטין המלך ואיננו נפרד משלחן אביו, נוהג את עצמו בנימוסי בני מלכים ככל בני הפלטין, בפנים

דרקיעא', ללמדנו איך לגשת לכל ענייני עולם הזה באיפוק ובעדינות, ולזכור כל הזמן שאנו מזרע המלוכה.

ולזה אמר המקונן, 'חשך משחור תארם', כלומר מה שחיה ראוי שיאירו וישלימו את נפשם, באמצעות חשבת העמים, ביתרון אור מן החשך, היה ראוי שיתבטא ויתגלה החן והיופי של כלל ישראל על ידי הימצאותם בין אומות העולם ובעשות רע אברו מעלתם, ואדרבה נהיה להיפך נעשו חשכים ונפולים באמצעות שחורת החיצונים, שהושפעו מאומות העולם, ולא תואר להם ולא מראה.

'חשך משחור תארם' - השכינה הקדושה לא נבנתה אלא נשארה בסוד נקודה שחורה

וגם מוסב מלת תארם, על השכינה, כיון שאין צדיק בארץ לבנות קומתה כביכול, אזי היא בסוד "נקודה שחורה", ו'חשך משחור תארם', היא השכינה, דמות רכל דמיונות מתחזין בה, שורש נשמתם משרשים בה, והיא כללות תארם, גם אליה מגיע הפגם ונעשה בסוד נקודה שחורה.

האר"י הקדוש מבאר כל דבריו על פי משלים הנראים גשמיים, ואחד מיסודות החסידות הוא להפשיט דבריו מגשמיותם. מבואר בכתבי האריז"ל שבהתחלה המלכות נקודה אחת שחורה

הוא, ממאסים ברע ובחרים בטוב, ונפשם קשורה בנפש עליונה, חפצים ברצון קונם, ונכרים כי הם זרע ברך ה'.

ועומק משל זה, הוא, שבפלטין המלוכה מתעסקים בענייני המלוכה, דנים האם ואיך להילחם וכו', ובן המלך גם בהיותו שם ניכר שהוא מזרע המלוכה, לא רק בעיסוק בענייני המלוכה, אלא גם באכילה ושתייה, שבכל דבר מתנהג הוא בגינוני מלכות, בן המלך אינו אוכל עם ידים וכו'. וכאשר יוצא לחוץ מפלטין המלך, ששם אין עיסוק במלכות עצמה, אין התייעצויות מלכותיות בין הכפריים, אזי ניכר עליו שהוא מזרע המלוכה רק בשמירתו על גינוני המלכות החיצוניים, באכילה ושתייה ושאר דברים זרים, והמלכות מתבטאת רק ב"מעטפת" בלבד.

כמו כן הנשמה בהיותה למעלה, הרי היא כבן המלך דחפיש בגינונו דמלכא (ע' זוהר ח"ג ק"א), שזהו מדרגת אלו הנכנסים לפנימיות התורה, אבל אנו בעת ירידת הנשמה למטה אין לה שייכות מספיק לכך, אזי ניכר היותה מזרע המלוכה בגינוני המלכות באכילה ושתייה ושאר עניינים גשמיים. שכשם שבמשל אחד נקודות המרכזיות בגינוני המלכות הוא כוח המעצור והאיפוק, שלא רצים לאוכל ולשאר דברים גשמיים, שאוכלים ושותים וכו' בעדינות מסוימת, ולא בחינם עשה ה' כך, 'מלכותא דארעא כעין מלכותא

כך נמצאת בסוד "נקודה שחורה", אי אפשר לומר על יהודי שאין לו נקודת שכינה בתוכו חלילה, לכל יהודי ישנה נקודת שכינה, וגם אצל היהודי הגרוע ביותר לפעמים פורצת אותה הנקודה, אבל כאשר לא מצליח לגלות את אותה נקודה נמצאת השכינה הקדושה שבתוכו בבחינת שחרות, מבלי שום גילוי, כתינוק בעת לידתו שיכול להתפתח מאד אבל כל עוד שלא מתפתח בפועל לא רואים מאומה מהתפתחותו. וכאשר השכינה בסוד נקודה שחורה אין לו קומה, אין לה שום בניה והתגלות.

והכל בעבור זאת ש'לא נברו בחוצות',
כלומר שלא ניבר שלמות יתרונם
באמצעות החוצות, המורה כללות אומות
העולם, ואדרבה ככל הנוים בית ישראל
המה, להוטים ובחולים יומם ולילה, למלאות
הון מהכל, 'ולא נברו בחוצות' עם
החיצונים, לא ניבר יתרון אורם, ונשארים
שקועים במעשיהם בחוץ, עם ראשם ורובם
במדות המנונות, ולא שם לבו ל'אבני קודש'
ש'תשתפכנה' 'בראש כל חוצות' להעלותם
לשורשם ומקורם.

ובשם שהוא בכללות כל האדם, כמו כן הוא בדברים הפרטים שבכל אחד ואחד, כל מה שיש בכלל יש בפרט, ולב יודע מרת נפשו, כל אחד יודע מה הדברים בעבודת ה' שכלל לא התחיל לעבוד עליהם, ולדוגמא יש אחד שאצלו התורה

מבחוץ, וזהו סוד הכתוב (שיר השירים 6 ה) 'שחורה אני ונאווה', דבר מה שניתן להתחיל לבנותו אבל עדיין אינו בנוי מאומה, ולאט לאט בונים את קומת השכינה, בתחילה בנה"י [נצח הוד יסוד], ולאחר מכן בחג"ת [חסד גבורה תפארת], ולאחר מכן בחב"ד [חכמה בינה דעת].

וביאור הדברים בעבודת ה', תינוק שנולד בבריות בכל אבריו וכו' יש בו את היכולת לגדול ולהיבנות, אבל עדיין לא בנוי בו מאומה, כאשר ילד מתנהג ועושה מעשיו על פי התורה, למרות שאין לו שום הרגשות והשכלות עמוקות, מתחיל להיבנות בזה קומת השכינה, מתחיל להתגלות בזה השכינה הקדושה במדרגה מאד נמוכה, בנה"י בלבד, ואזי יש לשכינה קצת קומה. לאחר מכן כאשר מתחיל גם להרגיש אהבה ויראה ושאר רגשות רוחניים בעבודת ה', קומת השכינה והתגלותה באה גם כן בחג"ת, ולאחר מכן כאשר מתחיל להבין ולהשכיל בריבוי ותוספת ידיעה נבנית קומה השכינה גם בחלק החב"ד, ואזי קומת השכינה שלימה. [ואחר כל בניין זה מתחיל שוב כל סדר זה במדרגת פנים בפנים].

אבל כאשר האדם לא מצליח לגלות את נקודת עבודת ה' שבו, הוא נהיה בלוע בעולם הזה כבר בחלק המעשי, נקודת השכינה שבו שיכולה להתפתח כל

'מנשרי שמים' - מחמת האותיות שנשרו משמים ונתלכשו בחיצונים

לזה רומז הכתוב, 'קלים היו רודפינו', מאין נמשך מחשבות חיצונים קלים מהרה לרדוף הכל, הוא 'מנשרי שמים', ומשמעות 'נשרי' מלשון 'אילן' שנשרו פירותיו, כלומר מאותן האותיות שנשרו ונפלו משמים ונתלכשו בחיצונים, האור הרוחני שירד לתוך מילי דעלמא, והרי כל אות ואת כזאת שנמצאת בעולם מבלי להתגלות, כל כוח רוחני הנמצא בגלות, זהו שכינתא בגלותא, והן המה המחשבות וזרות והמעורבות הבאים לאדם שיעלה ויגביהם למרום שבתם, אשר היה שם אהלם מתחלה בקודש עליון, ולחיות שכל עצמו תולה במעשהו בחוץ בנוכח לעיל ככה מכנים ובונה מבפנים לעשות צירופים קדושים - אילו היה עושה את הדברים הגשמיים בכוונה הנכונה, לאפוקי אם הנחש הוא היצר הרע מצויה ומרקד בקרבנו, לרדוף אחרי המותרות, ומושך אותו למטה למדות הפכיים, לאהוב אהבה רעה ויראה רעה וכדומה ממדות המנונות, וממילא משליך אותיות התורה לחיצונים, וזאת הנורמת שאין פה להוציא דבור באותיות מילויים הארה עליונה.

[בתורתו של רבינו יראה רעה שוה לאהבה רעה, וכמו שכתב להלן (פר' עקב), וז"ל: 'ותמיה נשגבה בעיני על רובן דעלמא, בחיותם מרגישין בעצמם

והתפלה כראוי, אבל עדיין לא תיקן את מדת הזריות שלו כלל וכלל, שבמילי דעלמא יש לו זריות שאין לו במילי דשמיא, וכדומה. ואת אותם דברים שבבחינת "נקודה שחורה" צריך הוא לפתח ולבנות מחדש, וכפי סדר העבודה הנ"ל, בהתחלה להוציאה מסוד "פסיעה מלבר" לנה"י, לפתח אצלו מעשים המתאימים לאותה מהדה, ולאחר מכן לפתח בו חג"ת ונה"י, רגשות וידיעות, לאותה מדה. וכל פרט ופרט שאין עובדים עליו נשאר כביכול בסוד 'שחורה אני ונאווה', שלא נבנה בזה קומת השכינה.

'קלים היו רודפינו - גם בעת התורה והתפלה רודפות מחשבות חיצוניות בקלות את האדם

לזה רמז המקונן (פס' ד, יט), 'קלים היו רודפינו מנשרי שמים, על החרים דלקנו, במדבר ארבו לנו'. ויובן הענין על פי הדברים הנאמרים, מאין נמשך לו לאדם בעיקר עבודתו שמעוטר לעבוד עבודת בוראו בתורה ותפלה, גם שם יש לו הרבה רודפים, מחשבות חיצונים המערכבים ומבלבלים מחשבתו קודש, לגרשו החוצה לשוטט בהבלי עולם, למה כאשר הוא מתיישב ללמוד ונעמד להתפלל נעמד הינו כל כך מבלבל ממחשבות של התפארות או ייאוש וכיוצא בזה, ונפשך לדעת מאין נמשך כזה באמצע עבודת ה' בתורה ותפלה.

מתערבות חוץ, כי אותם האותיות והתיבות ממתניים לעלייתם בתורה ותפלה, והיבשות בתורה ובתפלה נובעת מהקליפה המפרידה את האדם מכך וגורמת שלא יהיה לו חיות ברוחניות.

וכנזכר בפרשת פנחס ענין בנות צלפחד 'אבינו מת במדבר' (נמנדר כו, ג), כשבא לבחינת הדבור נעשה מת ולא יכול להרים את עצמו להחיות נפשו, כי 'וחי בהם' כתיב (ויקרא יט, ט) 'ולא שימות בהם' (יומא פה, ג). וכל זאת נמשך, להיות ש'על החרים' בחינת מחשבות האבות, 'דלקונו' לחטוף אותן לקליפה.

כפל הלשון וחי בהם ולא שימות בהם, הוא על דרך כפל לשון הכתוב 'לא אמות כי אחיה', וביאור כפל זה הוא, שאין די בלא למות בשביל להיות חי, אלא החיים הם יותר מלא למות. ובזה יש לבאר מה שישנם מהאריז"ל כוונות בין המצרים לכל שלש ברכות ראשונות ושלש ברכות אחרונות בשמונה עשרה, למעט ברכת ההודאה, וטעמא בעי מה נשתנה ברכה זו, וי"ל, שכאשר האדם חי את נקודת ההודאה 'על חיינו המסורים בידך', אזי הוא חי ואין בזה בחינת בין המצרים, כל הצער הוא כשאין חיות, אבל כאשר האדם מצליח להודות על חייו בזה אין כלל צער בין המצרים, ואילו אם הוא מצליח להודות באמת על חייו, הוא נעמד להתפלל לפני ה' ואותיותיו ותיבותיו

אהבה רעה חס ושלום אוי נותן עצות לנפשו להפטר ממנה, ומיצר את רוחו ונפשו פרידתו מהבורא ברוך הוא, לא כן בחקרה יראה ממרה השחורה, 'יראה מהפסד ממון, מחלישות הבריאות, וכו'', שגם זה הכל ונפרד מתקדוש ברוך הוא, ויראה כזה אין בה ממש, ועם כל זה נכון וכשר בעיניהם, לבלתי יתנו עצה לנפשם לפטור ממנה, ולדעתי ממש שזה יראה ראה כזה לאהבת ניאוף וכדומה ממדות המגונות, ורוב העולם אינם נזהרים מזה, 'עכ"ל שם].

'על ההרים דלקונו במדבר ארבו לנו' - ע"י מדות הפכיות אורבים מחשבות זרות בדיבורי תורה ותפלה

וזוהו שגמר אומר 'על ההרים דלקונו', כלומר, לא די שרדיפתם היתה בקלות לחטוף אותיות בקליפות שנשרו משמים, אלא 'על ההרים דלקונו', שהם האבות שלשה, מחשבות אהבה ויראה והתפארת, כידוע שהאבות הינם חסד גבורה ותפארת, גם שם 'דלקונו' למשוך אותן המחשבות לאהוב אהבה הפכית ויראה הפכית שאינו נוגע לעבודת הבורא ברוך הוא, אוהב מפחד ומתפאר ממילי דעלמא. וזאת הגורמת 'במדבר', לעת בא בחינת הדבור להוציא דבור בתורה ותפלה, מדבר לשון דיבור, 'ארבו לנו' שם, ומכלבליים מחשבות קודש, להוציא אותיות יבישות וחריבות במלוי מחשבות זרות

שהבעל חי עושה את רצון קונו ממנו מה שאין כן הוא, ומה לו ולמטרת החיים.

ובא וראה שאמר הקדוש ברוך הוא להנביא (ישעיה נג, י), 'בן אדם הנני את בני ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם', ולבאורה וכי בשביל שיגיד להם את הבית, יעמו כמעיל בשתם וכלימה יכסה פניהם, וחרד"ק פירש, ויכלמו מעונותיהם שנחרב בעונותיהם, שיגיד להם שנחרב הבית מחמת עוונותם.

הבריאה והאדם והמשכן צורה אחת להם

והנראה, דאיתא בזהר (ס"ג קמט, ה, קסד, ז), וכבר זכרנו מזה כמה פעמים, 'ציורא דעובדא דבראשית וציורא דמשכנא וציורא דאדם חד אינון', ציור מעשה בראשית וציור המשכן וציור האדם חד הם, וביאור הדבר, ישנם עשר ספירות, ועמם נברא העולם, ככתוב (אבות פ"ה מ"ב) בעשרה מאמרות נברא העולם, ולכן יש לעולם צורה של עשרה מאמרות, ארץ ישראל ראש העולם, ובחינת החכמה שבעולם, וכיוצא בזה, ואילו מצרים ערוות הארץ (בראשית מז ט, יג), ועל דרך זה יש קומה שלימה בשאר חלקי העולם, כל מקום במיקום המדויק שלו, וכמו כן באדם ישנו ראש ידיים ורגליים ושאר האיברים כפי המבוסס על עשר הספירות, וכמו כן בבית המקדש קודש הקדשים מקום המוחין בחינת ראש ושאר הדברים כנגד שאר

יבשות ומתות, אז זה מצב לא תקין ולא מועיל כוונות בכך, ואזי הוא בבחינת 'לא אמות' ובבחינת 'לא שימות בהם' בלבד.

וכבר בארתי (לעיל דברים א ונתבאר שם) **מה דאיתא בתקונים** (נסקדמה יד, ה) על פסוק (ישעיה יט, ט) 'ונהר יחרב ויבש', 'יחרב' בבית ראשון 'ויבש' בבית שני, וזכרתי למעלה מוסב על ב' בתי ישראל, ה' ראשונה מוצאות הבניה וה' אחרונה מוצאות הפה, וכיון ש'יחרב' בבית ראשון' בסוד מחשבתו, אין שם הארת מחשבה קדושה, ממילא 'יבש' בבית שני' מוציא אותיות יבשות ואינם פורחים לעילא, כשהמחשבה לא כראוי הדיבור יבש.

ובין והבין הדברים, איך שישנם בכל אדם ובכל זמן חורבן שני בתי ישראל, בית ראשון ובית שני, המחשבה והדיבור, ולזה צריך האדם לדאג לבו בקרבו, כמה נחשב אם אין לו פה להשיב אמרים להקדוש ברוך הוא, אם כן גם תורתו ותפלתו תועבה, וכמה נחשב, כי זאת עיקר תורת אדם בעולם הזה, ולכוונה זו נפח הקדוש ברוך הוא באפו נשמת חיים, וכיון שנבער מעיקר עבודתו, מותר האדם מבחמה אין. אם האדם לא מצליח לבוא לכך שבחינת המדבר שבו יהיה כראוי, שיעמוד לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא וידבר לפניו, אזי אין לו את מעלת המדבר, ואזי שוה הוא לבעל חי, ואף פחות מכך,

וזהו עיקר החסרון שנגרם על ידי החטא, זה שחשך עולמו, ונתגלגל באברהם ונתלבן ביצחק ונצטרף ביעקב, בכל דור נוסף עוד תיקון ועוד תיקון, ו'האבות' הן הן המרכבה, ופירוש מרכבה היינו שהרכיבו התגלות אלקותו יתברך, שפעלו שעולם הזה יהיה מרכבה לה, שכל נקודה בבריאה תגלה את כבוד ה', אברהם אבינו גילה בכל דבר שיש בורא ומנהיג, יצחק אבינו הרים כל דבר לה, ויעקב אבינו יצא לכל הגלויות לגלות כבודו יתברך בכל מקום, ומה שהיה ראוי לגלות על ידי קומת אדם הראשון נתגלה באמצעותם, שגילו ופרסמו אלקותו יתברך בפי הבריות, לקרותו בשמות עלי אדמה מצד פעולותיו שנוהג בעולם, כי לית מחשבה תפיסה בשכל הנעלם מכל רעיון, כי אם מחשבתו קודש נברת מתוך מעשיו ופעולותיו שנוהג בעולמו, וככה נקרא בשם תואר בנויו ושמותיו הקדושים, לערך המדות שגילו האבות. וכבר במעשה האבות מוצאים אנו את שילוב מעשה בראשית במעשיהם לגלות כבודו יתברך, שילוב קומת האדם עם קומת הבריאה יחד.

'תפלות אבות תקנום' - שתקנו את הזמנים והמדות שיהיו מחוברים לה'

ואירתא במאמרם (צרכות 10, 3) 'תפלות אבות תקנו', ולכאורה צריך להבין, הלא שלשה התפלות שאנו מתפללין שחרית

הספירות. וכל שלושת דברים אלו הינם ביטויים שונים של השראת השכינה, צורת העולם צורת המשכן וצורת העולם כל אחד מהם מבטא ומגלה את השכינה בצורה שונה, נמצא שלשלושתם יש את אותה צורה למרות שבחיצוניות נראים הם לצורות שונות.

משל נוסף לכך, כאשר רוצים לגלות את ראובן על דרך משל, ניתן לעשות זאת על ידי אמירת שם ראובן על ידי כתיבת אותיות שמו, וניתן לומר איך הוא נראה, יש לו זקן משקפיים עיניים כאלו וכאלו ומראה כזה כזה וכו' וכו', וניתן להגדירו בנו של יעקב ואביו של חנוך, והכל נכון, כל מיני זוויות המבטאות אותו. כמו כן העולם האדם והמשכן הינם זוויות שונות של גילוי השכינה, אין גילוי שכינה בלי האדם ואין גילוי שכינה בלי העולם, וכאשר שלושתם מגלים את השכינה נעשה גילוי השכינה בקומה שלימה.

'האבות הן הן המרכבה' - שהרכיבו בעולם התגלות אלקותו יתברך

ולקרב אל השכל, ידוע התגלות ראשון שעלה ברצונו הפשוט לגלות בעולם הזה התפשטות אלקותו, היה על ידי קומת אדם הראשון, התוכנית הראשונית הייתה שאדם הראשון יגלה את כבודו יתברך, וכיון שחטא נתמעט קומתו, וממילא לא יוכלו להתגלות באמצעותו,

מערבבי ומקמרני עלמא, ותקן אז את העת והמתיק את הדינים בשורשם, והראה לכל באי עולם דאית דין ואית דיין, ולמדם להועיל רק יראת הרוממות ולא יראת העונש, כנוכר לעיל בפרשות הקודמות עיין שם.

כלומר, יצחק תקן תפלת מנחה אין הכוונה שתיקן לומר את תיבות תפלת שמונה עשרה, אלא תקן את עת המנחה, והפך את הדינים והמתיקם וחברם לה'. ועל דרך זה אברהם תיקן תפלת שחרית, היינו שאברהם אבינו תיקן את זמן הבוקר, את החסד, ויעקב אבינו תיקן תפלת ערבית את מדת ההתפארות. וזוהי הבנה חדשה לתפלות אבות תיקנום, האבות הקדושים לא "הדפיסו נוסח תפלה", אלא אברהם אבינו תיקן את מדת החסד בעולם וגילה והביא את המבט שכל החסד נועד לעבודת ה', יצחק אבינו תיקן את מדת היראה, וגילה וקירב את כל היראות ליראת הרוממות המחוברת לה', ובתפלת שחרית בקשת ברוך עלינו הוא לקבל את השפע רק מה', ובתפלת מנחה הבקשה בכך שהפחד שיש שמא יחסר לחמו ייהפך ליראת הרוממות, לדאגה לשפע פרנסה לשכינה הקדושה וכו', ותפלות אבות תקנום היינו שהם תקנו את החיבורים לה',

וזו לעומת זה, ניסיונות האדם משתנים לפי שינויי הזמנים, וכן בצפרא חסד

מנחה ערבית הם רק שמונה עשרה ברכות, לבר מברכת ולמלשינים אל תהי תקוה ברכה זו מחודשת ואחר כך תקנוה בידוע, ואם בן מה חדרשו ותקנו האבות אחד יותר על זולתו, ובאומרם האבות תקנו משמע שכל אחד תקן תפלה חדשה מזולתו. בפשטות נראה שאנשי כנסת הגדולה תיקנו את נוסח התפלה, אולם רבינו מחדש שאת ח"י ברכות כבר תקנו האבות, וכך מסתבר שהרי ישנו טעם פנימי לכך, ויתכן שהאבות תקנו רק את מבנה ח"י ברכות ואנשי כנסת הגדולה תקנו את נוסח הברכות, כלשון מטבע שטבעו חכמים. ומקשה רבינו לפי זה, שאברהם אבינו תיקן את מבנה ח"י ברכות ואם כן מה תקנו יצחק אבינו ויעקב אבינו בתפלה.

אמנם המבין מדעתו ישיביל לדעת שרוח ה' דיבר בם, ובאמת האבות תקנו כל אחד מה שלא תקן זולתו, דאיתא בזוהר (ח"ב פ"א, ב. ח"א ר"ל, ב) ענין חלקי הזמנים והעתים אינם דומים בשיעוריהם, בצפרא חסד אתער בעלמא, בשעתא דמנחה דינא תליא, [בבוקר חסד מתעורר בעולם, בשעת המנחה הדין תלוי], ותמצא מה שדרשו בזוהר על פסוק (בראשית כד, סג) 'ויצא יצחק לשוה בשדה לפנות ערב', לפנות מערבבי ומקמרני עלמא, [מערבבי ומקטרגי העולם], שמשוטטים בשעתא דמנחה.

ולזה נתעוררו חז"ל (ברכות כ, ג) מכאן שתקן תפלת מנחה, כלומר שתקן את העת שאז דינים מתעוררים, בדברי הזוהר

ובן יצחק בתפלתו של מנחה תקן יראות רעים שמתעוררים או בשעתא דמנחה, ודברים אלו נותנים הסבר על מה שכתב הטור (16"ט ס"י ל"ג) בטעם שם תפלת המנחה, וז"ל: 'שתפלת השחר זמנה ידוע בבקר בקומו ממטתו יתפלל מיד קודם שיהא טרוד בעסקיו, וכן של ערב בלילה זמנה ידוע בבואו לביתו והוא פנוי מעסקיו, אבל של מנחה שהיא באמצע היום בעוד שהוא טרוד בעסקיו, צריך לשום אותה אל לבו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלל אותה', עכ"ל. ועל כן נקראת תפלה זו בשם מנחה דייקא, ולא תפלת הצהריים וכדומה על דרך תפלת השחר ותפלת הערב, מפני שניתוק האדם מעסקיו זוהי המנחה והמתנה שנותן האדם לה'. ולפי דברי רבינו הדברים מובנים היטב, כי אכן מהותו של תפלת מנחה שהאדם יקרא עצמו ויתעלה ויתרומם לה', שזהו תיקון מדת הגבורה.

ובן יעקב בתפלתו שהתפלל ערבית, תיקן אז התפארות רעים. ומעתה תחזה דברי חכמים ורמזותם, שהעמיקו במאמרם תפילות אבות תיקנום, לכוונה הנזכר. וצריך עיון שייכות תפלת מעריב לתפארת בעבודת האדם, ואולי מחמת שזהו סוף היום, ויכול האדם להרגיש שפעל דברים נפלאים ולהתפאר בהם, ותפלת ערבית באה לתקן זאת. ואולי.

אתער בעלמא, והקליפה הולכת כקוף בפני אדם, וממילא מתעוררים גם כן אהבות רעים מניאוף וכדומה, וכמו שבארנו למעלה פירוש הפסוק (ירמיה ה, ט) 'סוסים מזוינים משכים היו איש אל אשת רעהו יצהלו', עיין שם, ותוכן הדברים, בהשכמה דייקא, ככתוב 'משכים', שאז מתעורר מדות האהבה בעולם, מתעוררים גם כן אהבות ניאוף, ולכן הכסיל אשר בחושך הולך, מחזיק את עצמו בזה האהבה, 'ואיש אל אשת רעהו יצהלו'.

על כל פנים ג' חלקי הזמנים, מדות האהבה והיראה והתפארות שנתעוררים בעולם, לעומתם מתעוררים ג' מדות הפכיים, אהבת רעים וכן יראות והתפארות לא טובים. וזאת עבודת אבות הראשונים, שתקנו כל אחד עת הראוי למדתו, ואברהם אבינו בתפלתו שהתפלל בשחרית, תיקן חסדים רעים והעלם לשורשם. ידוע מה שאמר האר"י ז"ל, ש'נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך', ובפשטות מבארים שלפני התפלה הוא הזמן לחבר את כל כלל ישראל, אולם לפי דברי רבינו זה נפלא ביותר, שמאחר ותפלת שחרית הוא זמן המאבק על מדת החסד, לכן יש לקחת את מדת האהבה ולהחזירה למקום המצוה שבה, ואילו אם האהבה מתפשטת למקומות לא טובים הרי זה נוגד את מהות התפלה.

החסד וגם לנו נשאר מה לתקן במדה זו, אחרת לא היה ניסיונות במדה זו, ועל דרך זה בשאר המדות.

'כמו' שהאבות התחילו לגלות אז בזמניהם כל אחד ואחד הרכיב אלקותו יתברך ואחו מדתו אשר במקומה אור בחיר, והרכיבו כל זאת בעולם, והרגילו שמו יתברך בפי הבריות, כמו כן חובת גברא מאז עד ימי משיחנו במהרה בימינו, לערך חברתו והשגתו, כל אחד כמה שמצליח להשיג ולהבין, כמה שיכול לחשוב ולפרסם את הבורא, כמה שיכול לדבר רוחניות, ישים מגמתו לאשגא ליה בכל אבר ואבר, למצוא נקודת חיבור לה' דרך כל אבריו כפי יכולתו.

כל אברי קומת האדם מורים לאורות רוחניים וצריך לאשגא ליה

בכל אבר ואבר

כי בצלם אלקים יתחלך איש, ותכונת מלא קומתו מראש עד עקב עם פנימיותו וחצוניותו, הכל מורים לאורות רוחניים ובהירים, ובאמצעות רוחניות שבאדם יתכן לו להשיג במושכלים נעלמים. ולזה מצינו כמה פעמים בזהר ובתקונים (מקן ע קלג ב) צריך לאשגא ליה בכל אבר ואבר, היינו באמצעות תכונות איבריו הנשמיים ופרטי חושיו, שהכל בחכמה עשה הבורא ברוך הוא, ובמנין ידוע. וכמבואר במדרש (תנחומא פסוק 65 ב) רמ"ח מצות עשה יש בתורה כמנין איברין שבאדם, ובכל יום ויום צועקים על

ולפי זה מובן גודל עבודת ההכנה לתפלה, שאין זה בכדי ליצור משמעות אחרת לתיבות התפלה, אלא הרבה יותר מכך, מהות התפלות לתקן את המדות, ודייקא על ידי הכנת האדם בנתינת צדקה וקבלת מצות ואהבת לרעך כמוך וכדומה פועל הוא את תיקון תפלת שחרית, ועל דרך זה במנחה כאשר קורע את עצמו מעסקיו בזה מתקן הוא את תפלת המנחה.

המקובלים אומרים לפני כל תפלה 'הנה אנחנו באים להתפלל תפלת וכו' לתקן את שרשה במקום עליון, לפי דברי רבינו דייקא על ידי העבודה באותה המדה השייכת לתפלה זוכים לתקן את שורשה במקום עליון, ובלעדי זאת אמירת נוסח הנ"ל הינה כמין לחש בעלמא.

תיקון שבעה המדות באמצעות התעוררות התחתונים

וזה כלל גדול בתורה ועבודה, שאנחנו ישראל גורמים רצונו יתברך לבראות עולם בכדי לתקן שבעה מדות התולים בתיקונם, באמצעות התעוררות התחתונים, ולגלות התפשטות אלקותו בעולם, כמו שהאבות התחילו לגלות אז בזמניהם, לפעמים אנו לא מרגישים את חשיבות העבודה שלנו, נדמה שרק האבות עשו דברים גדולים אבל אנו לא, אבל אין זה כך, אנו כנס על גבי ענק ממשיכים את אותה עבודה, אברהם אבינו תיקן את מדת

לצורכו הנשמיות, וגם לפי דעתו עדיין חסר
עוד אבר אחד.

ובכה תמצא בבנין ומנין כלי המשכן גם
כן, הכל במדה ומנין ידוע, הרומז
לאורות עליונים, ותכונת המשכן ומספר
הכלים שוים ממש לתכונת קומת האדם,
וגם לציור מעשה בראשית.

ועל דרך משל שיאמרו לאדם שיבנה
מבוך בובה בצורת אדם, וכשיגמור
לבנותה יאמרו לו כעת תשיל את גופך
ותיכנס לתוך הבובה שיצרת, שאם יחסר
איבר אחד יהיה חסר לו זאת להמשך כל
חייו. ומשל זה הוא הוא הקורה ביציאת
האדם מהעולם הזה, שמה שהספיק לבנות
בקומתו הרוחנית זה בלבד מה שיש לו, זה
החלוקא דרבנן שלו, והוא נורא ואיום.
וכאשר האדם מקבל על עצמו לשעבד בזה
תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך
שמו, יש לו סיעתא דשמיא שכל אבריו
יעשו את תפקידם.

'יכוין את לבו נגד קדשי'

הקדשים' - לב האדם מכוון כנגד

קודש הקדשים

ולבן תמצא, אשר חכמים הגידו (פסוק פ"ד
מ"ה) 'יכוין את לבו נגד קדשי קדשים',
והכוונה כלפי דברים הנאמרים, שהאדם
שזה בבנין קומתו ותכונת אבריו לתכונת
ומנין בנין וכלי המשכן, וממילא צריך
להשוות מדותיו, לבנות תחלה בנין מלא

האדם עשה אותנו שתחיה בזכותינו
ותאריך ימים'.

ואם אינו משיג אלקות באמצעות פרטי
הרגשת חלקי איבריו ותנועותיו
ורמיוותיו, נמצא נותן פגם בכבוד קונו,
שבראו באבר חסר או יתיר לערך מעשיו
המגונות, אם באיבר אחד אינו עובד את ה'
כביכול אומר לקב"ה שאיבר זה מיותר,
ונותן פגם בכבוד קונו, ואינו מדמה הצורה
ליוצרו, שברא אותו בקומה ידוע, וכאשר
חכמים הגידו (פסוק (ז' ע"ב) על פסוק (דברים ל"ג, ו')
"הוא עשך ויבוננך" מלמד שברא הקדוש
ברוך הוא בונניות באדם, כל דבר באדם
נברא למכון לדבר עליון, וכולם מורים
ענינים ידועים באורות עליונים, כי כאשר
בשורש ככה נתפשט למטה, בבדי להשיג
עליון מהתחתון. וכיון שנבער מדעת אינו
מדמה הצורה ליוצרה להשיגו בכל אבר
ואבר, אז עושה סתירה בבנין ומנין קומתו,
או חסר או יתיר אבר, ולערך מעשיו די לו
יד אחד, אם אדם לא עשה שום מצוה בידו
השמאלית אם כן די לו ביד אחת בלבד,
והשניה מיותרת ובלתי נצרכת, כי אפילו
ביר אחד אינו מקיים 'פתוח תפתח' ולמה
לו שתי ידים, והפה אין די לו אפילו עשרה
פיות, ככולם יוציא עתק מפיו לדבר בנאווה
ובזו על ה' ועל משיחו, וכן שארית אבריו
כיון שאינו מקדשם ומטהרם לעבודת ק-ל,
כי אם פועל עמחם להנאות עצמו, אין
מנינם ידועים, כי ברוב מנין ורוב בנין סגי

ולזה תאיר עינך בדבריהם שנתעוררו
 (ירושלמי יומא פ"א ה"ה) 'כל מי שלא נבנה
 בית המקדש בימיו כאלו נחרב בימיו',
 והכוונה על דרך שאמר איוב (איוב כ, 1)
 'בצדקתי החזקתי ולא ארפה, לא יחרף
 לבני מימי, ופירש רש"י לא יחרף אותי
 לבני מימי מכל הדרך ומדה שנהגתי בימי,
 ולזה רמזו רז"ל 'כל מי שלא נבנה בית
 המקדש בימיו, ירצה, באמצעות כושר
 דרכו מדות ישרות שנוהג בימיו, לבנות
 מלא קומתו לכוונו לבנין המשכן עם כל
 כליו, בנוכח 'כיון את לבו כנגד קדשי
 הקדשים', 'כאלו נחרב בימיו', כלומר,
 באמצעות דרכו ומדותיו המנוגות שנוהג
 בימיו, נחרב ודאי בית מקדשו, מוסב על
 בנין ומנין כלי גופו ופרטי אבריו, עושה
 הריסה בהם, אדם עושה חורבן בתוך
 עצמו כאשר הולך אחר מילי דעלמא, בכך
 שמשקיע עצמו בענייני גשמיות אהבות
 ויראות רעות יוצר בזה חורבן.

חרי אילו היה לנו אפשרות לבנות את בית
 המקדש הגשמי באבנים גשמיות, לא
 היה אחד שלא היה הולך לבנות את בית
 המקדש, וכך בדיוק נעשה בעבודתנו
 הרוחנית, כאשר כל אחד יבנה את בית
 המקדש בתוכו יבוא בית המקדש בנוי
 ומשוכלל מאש, ועיקר הבניין הוא במדות,
 בשעבוד תאוות ומחשבות לבנו לעבודתו
 יתברך שמו.

קומתו מראש עד עקב, בכדי שיכול לבין
 ולהשוות עצמו לבנין המקדש, ואז לא יעלה
 על חלב לעשות זר מעשהו, כי בשום על לב
 קדושת בית קדשי קדשים, שלא רשאי לבוא
 לשם זר ושום טומאה, כי אם אחת בשנה
 כהן גדול בשעת עבודה, וכבה יקדש את
 לבו המכוון נגד קדש קדשים שבמקדש,
 ישנה באדם בחינת חלב משכן השארת
 כללות הקדושה השורה בקרב לבו, על כן
 ירא לנפשו לבלתי יבוא לשם שום זרות
 ומינוף ומיאוס, וכמו שמבקשים בכל יום
 (ברכת אהבת עולם) 'ויחד לבבנו לאהבה וליראה
 את שמך', כי הרגש בעומק דעומק של
 האדם זהו קודש הקדשים, שצריך להיזהר
 שלא יכנס לשם שום רגש אחר, כי אם
 מחשבות קדושות מרוממות אלקותו יתברך.
 ולזה כיוונו במאמרם 'כיון האדם את לבו
 כנגד קדשי קדשים', כלומר כאלו הוא בית
 קדשי קדשים, האדם צריך להתייחס לעצמו
 "אני בית המקדש, 'היכל ה' המה', הקב"ה
 רואה לנכון להשרות בי שכינתו", ואם כן
 אסור לבוא לשם מן הכיעור והדומה, כי אם
 מה שנוגע אל התורה ועבודה. וזהו מה
 שאמר הרבי מקצק שעון 'העמיד צלם
 בהיכל' זהו מחשבה זרה באמצע התפלה.

ובבה ראוי לכל בר דעת, לכוין שארית
 פרטי תכונות איבריו הרומזים
 לתכונת המשכן, בשלימות עם מספר כליו
 הידועים, ואז יבנה תכונה מלא קומתו
 בשלימות, ואך בצלם אלקים יתהלך איש.

טעם זכר למקדש בלולב

במשנה (ר"ה ל, סוכה מא.) 'משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה, זכר למקדש', ובגמרא (ס) מנא לן דעבדינן זכר למקדש, אמר רבי יוחנן דאמר קרא (יחזקאל ל י) וכו' 'ציון היא דורש אין לה', 'דורש אין לה' מכלל דבעיא דרישה'. וצ"ב למה דייקא בלולב תיקנו זכר למקדש, ולא בדבר אחר שיהיה זכר לתמיד בכל יום. אלא שלולב עניינו להמשיך הדעת לכל המעשים, שעל ידי נטילת לולב בסוכות זוכים לעבודה זו בכל השנה, והמשכת הדעת בכל המעשים זהו בניין בית המקדש, ודייקא בזה דרישת ציון. 'בעי דרישה', בעי הוא צורך רצון ובקשה, צריך לרצות ולבקש ולבקש לרצות את בית המקדש.

ובמדרש (נר"י לז ד) 'בכל מקום שנאמר אין לה הוה לה, 'ותהי שרה עקרה אין לה ולד', הוה לה, 'וה' פקד את שרה'

וגו', 'ויהי לפנינה ילדים ולחנה אין ילדים' והוה לה 'כי פקד ה' את חנה ותהר ותלד' וגו', 'ציון היא דורש אין לה' והוה לה 'ובא לציון גואל'. כאשר נדרוש אנו את בית המקדש, בהכנסת הדעת בתוך פרטי המעשים, נזכה ל'ובא לציון גואל'.

ובפי' מיעוט דורנו והמרחק שלנו אין נדרש מאתנו כל כך הרבה, במעט כוונה לשם שמים ניתן לזכות ל'ובא לציון גואל', אנו כננס על גבי ענק, כמו שכתב החפץ חיים (נפית לישועה) במה שדורות אלו יזכו להביא את הגאולה, יעו"ש. והמשל לכך, שאחרי שארגנו את כל הנצרך ל"טיש" הולכים לומר לרבי שיכול להיכנס לטיש, והנכנס לומר זאת לרבי הוא "הויז בחור" פשוט, כמו כן כבר כל הדורות שלפנינו על ידי עבודתם הכינו את כל ה"טיש", ואנו בעבודתנו רק צריכים להיכנס ולומר שניתן כבר להיכנס ל"טיש". יעזור ה' שנזכה בקרוב לגאולה, אמן ואמן.

שערי תפילה נפתחים

הפיע ויצא לאור הספר החדש

דברי אמת

אמצא מקום לה'

שערים לפנימיות התפילה והלכותיה

מאת הגה"ח

רבי אברהם מרדכי אלתר שליט"א

ומשם ייפרד לשלשה שערים

- מערכי לב: הלכות תפילה ופנימיות תוכנם במשנת החסידות והעבודה לעורך הלבבות
- תכין ליבם: יסודות התפילה במשנה ערוכה
- לב מלכים: שיעורים בספרי רבותינו מאורי החסידות בענייני תפילה

ניתן לקבל את שיעורי תוכן הספר להאזנה בקבצי אודיו
בכתובת המייל tam522511@gmail.com

ניתן להשיג את הספר:

בארץ: בבית המדרש "סני סני" רח' יוסף ח' 3 שיה"ס ירושלים
ובחזרות חסידים המובחרות

הפצה באר"ב ובאירופה:

הפצה בא"י: מכון חזרת א"ם ו tam522511@gmail.com

